

Brighton város kitűnő értelmiségű választó polgárai tisztelték meg a képviselői mandátummal, mely időtől fogva a város részéről állandóan tagja volt az angol parlament alsó házában, egész 1874-ig, midőn, valamint 1880-ban is, Hackneyben választották meg parlamenti taggá.

Már rég elveszté volt szeme világát, midőn 1880-ban a postaügyi miniszterének kinevezték. A kabinetnek is csupán azért nem lehetett tagjává, mivel olvasni nem tudván, a titkos iratokat másokkal is kénytelen lett volna közölni. Mint miniszter rendkívül szorgalmas, pontos és annyira tevékeny volt, hogy sok, má már virágzó intézményt ő létesített a postaügy körül, mint pl. a népbankokat, a posta-életjárdákat, a térti levelező-lapokat, stb.

1883-ban a glasgowi egyetem rektora lett s számos egyetem választá tiszteletbeli tudorává.

Ez utóbbi kitüntetés-eket tudományos működésének köszönheté. Két nevezetese műve: „Az angol munkás gazdasági helyzete” és „A köznyomor okai és orvoslása”, nemcsak nagy dalát mindenki ohajja, a kiből az ideális célokért minden ember érzi ki nem vesztett: csodálatot kelt a „gyöngye nem” ez erős képviselője iránt.

Fawcett e műveinek, valamint politikai tevékenységének is alapeszméje az, hogy a jelen szabadelvűség, mint a minőnek a 48 előtti és 48-iki idők fölfogása mutatja azt, ki nem elégit-het többé, célját téveszté, mert csak *alaki* szabadelvűség, mely az egyéni szabadság bálványozására vezetett s „főjogositván a nagy halat, hogy elnyelje a kisebbet,” csak a nyomor nevelte s jogosultsága már csak annyiban van, a mennyiben a valódi, az *anyagi* szabadelvűségnek útját egyengeti.

Fawcett beszédei, melyeket a parlamentben mondott, stíl és szónoki tökély tekintetéből nem tartoznak a kiválóbbak közé, hiányzik belőlök — mint egy magyar életirója és nagy tisztelője, György Endre író-társunk, ki vele személyes érintkezésben állt, találóan mondja — a nyíl sebessége és egyenes iránya; ügyesen csoportosított hatalmas érvekben azonban rendkívül gazdagok s például a szegényügyi törvényjavaslat, a titkos szavazás (ballot), az ir földbirtok-törvény, a dublini egyetem, a skót nevelés stb. tárgyában mondott beszédei oly megrázó hatásúak voltak, hogy közel voltak ahhoz, hogy kormányváltást idézzenek elő.

A társadalmi kérdésben — s itt nyilvánul Fawcett és tudós neje főiránya — általánosságban elfogadja a „történni hagyni” elvét, de kivételeket tesz. Kötelező népoktatás, a munkások szabályozása, új kereset-forrásokról gondoskodás, ezt mind az állam teendői közé sorozza. A munkás részvételése a munkában, még a földművelésnél is, s így a munkás és töképezése most ellentétbe helyezett érdekeinek egyesítése egy személyben, ő szerinte is keresztül viendő. A kommunizmust szerinte elméleti szempontból elítéli nem lehet, és csak a tényleges állapotok kimélete végett szükséges a nem rögtönös, de fokozatos haladás ez irányban, de új telepítésményél a keresztülvitelt föltétlenül meg kell kísérelni.

Ime ezek a Fawcett irányelvei, melyekben Anglia bölcseinek és államférfiainak nem egy kitűnőse osztozik s melyek propagálására Fawcettnek még többet tett életének hű társa, kitűnő neje, ki Anglia közvéleménye mint írónőt és mint szónokot is még férje fölé helyez s kiről ennél fogva röviden mi is megemlékezünk e helyen.

Fawcett neje mint író és „Times” hasábjain tűnt föl legelőször. Két nagyobb műve közül

„A nemzetgazdaság kezdők számára” oly kitűnő és tanulságos munka, hogy azzal csak kevés hasontárgyú művet lehet összehasonlítani. A szabatosság, melylyel a kérdéseket tárgyalja, a szoros logikai egymásután és a rendkívüli világosság az előadásban az angol sajtó osztatlan dicséretével találkozott és sok haladást ért. Második nagy művét, melynek címe „Egy kötet tanulmány és felolvasás”, melyet férjével együtt 1872-ben adott ki, versenyezve magasztalták a lapok s a tizenkét tanulmány közül ismét a „nemzeti adósságról” írottak itélte oda az elsőseg pálmáját maga a tudományos „Athenaeum”. A kitüntetett részlet a tudós író műve.

De Mrs. Fawcett, mint érintők, a szónoklatban is versenyezett férjével. Minden fölszólása kerek egész, átgondolt, logikus, emelkedettséget, gunyt, fölindulást, szóval az érzelmi és értelmi világ minden fegyverét fölhasználni tudó. Előadását nyugodtság, szép hangsúlyozás jellemzi, s abból teljesen ki van zárva a fanyar doktriner modor. S ha elme- és kedélyvilága egész hatalmával, esengő hangja egész terjedelmével lép sorompóba oly elvekért, melyek diadalát mindenki ohajja, a kiből az ideális célokért minden ember érzi ki nem vesztett: csodálatot kelt a „gyöngye nem” ez erős képviselője iránt.

A közélet e derék női harcászata, a szerető nő és gyengéd anyát, — mert anyja egy 15 éves leánykának, — mélyen lesújtotta szeretett férjének váratlan halálát. Nem különben az agg szülőket is, mert Fawcett atyja, ki fia születésekor Salisburyben városi tanácsos vala, s ma 90 éves, és anyja még ma is élnek.

Fawcett még csak ötvenegy éves volt, de két év előtt erős differitásban szenvedett s az megrongálta egészségét. De ő azért folytatta megszokott tevékeny életmódját. E hó 1-én Londonból cambridgei falusi jószágára ment s itt még több napig lovagolgatott is; de asszony tudólobot kapott s a gyors orvosi segély sem menthette meg a kitűnő embert, ki Dilke Ash-ton iránt nagy igazán így jellemze:

„A leghűbb, legigazabb emberek egyike volt, értelmes és igaz tanácsadó, kinek egyénisége mindenkiél éreztette, hogy sokkal szebb ez a világ, mint a minőnek néha gondoljuk.”

KÉT ZÁSZLÓ.

Az a régi zászló csak oda van dova, Mint valami lim-lom, — az egyik sarokba.

Fáját szü megetté, színt rég elvette Az idő, mely elszállt pusztitva felette.

Lobogója tépett... golyó összefúrta... Mennyi dicső harcra volt néma tanúja!

Mennyi vitéz harcra lobogtatta kezben! Hány nemes szív elhullt alatta a vészben!

Ez a másik zászló, — őh ez egészen ép, Ez megtartá máig gyönyörűen színt.

Aranyos a gombja, a fűje kifestett; Csak a lobogóján van valami: *egy csepp.*

Vér? nem. Talán könny? nem... ah, én se tudom már, Piros bor pecsétje, vagy egy kis darab — *sár...*

Felpattan a csarnok ajtaja. Belépnek, Vidám riogással, gazda és vendégek.

Bortul felhevülve, nevetve — kacagva... „Ez a hortyész-zászlóm, — magyarul a gazda.

„Ezt vittem a vállon, legutóbb, hogy köztünk Választási harc volt... sorakoztunk, s győztünk!

„De meg is becsülöm, mint drága ereklyét, Unokáimnak is hátrahagyom ezt meg...”

Egy ősz magyar kérdi. — szava búz, mogorva. — „Hát a másik zászló, amott a sarokba?”

Vállat von a gazda s feleli nagy későn: „Egy *kurucz* hordozta... valamelyik *ősm...*”

KENÉZY CSATÁR.

TIZ FORINT.

Fővárosi életkép.

Az utolsó negyedben, barátságosan boros napon költöztek be abba a kis pince-lakásba, mely oly sokszor változtatta lakóit. Híde ősi eső csapkodott a rozszant szekérkére, mely összes vagyonukat szállította az új fedél alá. Ócska, sok költözést megért butorok, silány főző-eszközök, néhány tő estike vagy ősziróza, szolgálatban kiérdemült edényekben, gondosan betakargatott varró-gép és kevésbé jól beburkolt négy gyermek helyezkedett el az utca közvetlen. Hhah, a gepre vigyázni kell. Nélküle éhen veszne az egész család. A gyermekből jut is, marad is. Őrízze meg az, a ki a lilomokat gonddozza. A dédelgetés olyan fényűzés, melylyel a szegény ember soha sem ronthatja meg a gyermek egészségét.

Az asszony sápadt, beteges volt, a férfi kopott, szótalan.

A házmaster fia, a nyalka Szepi, a ki pajos élezeiről volt híres a ház család-népe előtt, megjegyzéseket tett az új lakókra. Bár nevüket, rangjukat csak ő ismerte, kötekedésből nem árulta el a krájlörök és a hivatal-szolga előtt. Hallgatott felsőbbesé érzetében. Majd fanyar mosollyal számított az ingóságok értékét. Bizony alig alig fedezték a házbert, negyediként huszonegy forintot.

A behuzerkodás hamar véget ért. Az ablaknál a gép. A fal mellett ágy, asztal, néhány szek. A falon ruha-fogas. A kályhasarokban a négy gyermek, egyetlen játékszerük, egy kopott, rongyos baba társaságában. Valamelyik szek karfáján ott gubbaszkodott a tépett szárnyú csóka, egyetlen gyászos képviselője a két lábú, tollas állatoknak, az e fajta háztartásban. A szoba többi részét pedig elfoglalta a szegénység. Ez a hivatal, maradás vendég, kit annak az egyetlen gépnek a zakatolása nem bír elriasztani. Nemsokára a fal utcai részén, az „ablak felett, ingott-mozgott gyöngye köz-madzagban a zöld táblácska. Dűledőket betűi kielégítették a krájlörök kíváncsiságát. Csakhamar egy-egy utca gyermek állt meg előtte, hangosan betűzve a feliratot. Vala pedig az a következő: „Csallán. Gábor. Cipizés.” Egyik oldalán egy hosszú száru csizma, a másikon férfi-topán egészítette ki a felirat értelmét. Közönséges, sok zivatáros időt megélt táblácska volt ez. Egyedüli ékessége az a három pont mely — suszter-izlés szerint — minden szó után következett.

Az asszony főzéshez látott. A férfi megindította a varró-gépet. A gyermekek hol sivalkodtak, hol igazságot osztogattak egymásnak; suszter-gyerek törvényeszerint: fa-barackkal, hátbaütéssel, a fülek kegyetlen megvizsgálásával. Az asszony, mintha dudolgot, vagy csendesen zokogott volna a tűzhely körül. A férfi néha pihenőt tartott. El-emlengett s ilyenkor fáradt arca felderült, néha mosolygott is.

Delben mind a ketten megpihentek. A szép, fényes topán fél el is készült már, a szerény ebéd ott gözölgött az asztalon. Mosolyogva tekintettek egymásra. Aztán a négy gyermekre fordították tekintetüket, kik igazán „arcuk véréjékeivel” ettek kenyérüket. De nem úgy, a hogy a biblia, hanem a hogy az adoma mondja. Hogy az ő tányéruk, a hatalmas gyermek-étvágy mellett, fél el is alig telt meg, eszre sem vették. Az ebédet hamar bevégezték, s visszatért mind-egyik félben hagyott munkájához.

Az egyetlen ablakon át-zúrdított a világosság. Ráborult a férfi komoly arcára. Ott ült varrógépe előtt, szeles bőrkötényével, kezében valami jegyzet-félt tartott. Bizony, jól lekop-tak arról a megrendelesek. Utolsó a nagyságos Hajós Andor ur orosz lakk topánja. Azon túl szomorú, üres lapok következnek. Nehéz idők ezek a kézművesre most, midőn a gyárak előnyével nem versenyezhetnek. Ki is várna he-tekig a cipője elkészítésére, míg a boltokban újat kaphat. Elég az, ha a magyar ipar pártolásáról, haladásáról, fényes jövőjéről oly sokat írnak, olvasnak. Olvassák el a szegény mesteremberek is, s ha majd szívük nagy reményekkel telik meg, talán kevésbé fogják érezni gyomruk ürességét. — Saját baját még csak turné Csallán Gábor, de a felesége, a gyermekek nélkülözése összeszorítja azt a becsületét szívét. Igaz, hogy Lina soha sem panaszkodik, de látszik kimerült halvány arcán, hogy pihe-nésre, gyógyulásra lenne szüksége. A gyerme-

kek is olyan vékonyacskán vannak öltözve, tél elején. De ő maga is. Kopott ruhája miatt elutasítják a cselédek, ha itt-ott régi, elvesztett megrendelőinél munkáért kopogtat. Nem bízhatnak benne, hogy pontosan elkészíti a munkát, aztán vár is egy kicsit az árért. Mikor olyan kopott!... Lenne csak szép, tisztességes ruhája, minden jóra fordulna. A cselédek nem bánhatnának vele olyan fennnyen, s odabent ő majd csak meg tudná védni az igaz ügyet s visszahódítaná az elpártoltakat. Gyenge sóhaj száll el ajkáról. De nem merülhet el mélyebben gondolataiba, mert előtte megzörren a félig kész munka, mint ha biztatná, vigasztalná. Szeretettel néz le rá, az első és utolsó úr megrendelésre, melytől azonban még remél, vár.

Lina csendesen rágoskat a szobában egyet-mást. Tekintete gyakran felkeresi a gépet és munkáját. Még mindig szereti őt. A nyomor csak jobban összefűzte szíveket, a helyett, hogy szétválasztotta volna, mint a nagyvilágban szokás. Sőt még csak ebben ismerték meg egymást teljesen. A férfi lankadatlanul küzdött s az asszony türt, várt panasz, zuhogás nélkül. Igaz, hogy kissé másnak képzelték a jövőt, mikor még kijártak vasárnaponként az Orzsy-kert tisztas nagy fái alá. Csallán Gábor csinos mester-legény volt, ki keresményéből tisztességesen megélt. Lina pedig hozományul hozta szerető szíven kívül két dolgos kezét. Akkor jölleről, munkás, de gondatlan életről álmodoztak. Hát aztán családok ők is, mint annyi sokan. De ők bátran, egymás kezét fogva haladtak a szegénység ösvényén, melynek homályát a munkába vetett bizalom derűje hatja át. Ez óvja meg őket az elbukástól, vagy attól, hogy elereszszék az egymás kezét. Az asszony szíve nyugodtan dobog. S mikor megcsendült füleiben a gép vidám kepelése, gyöngye mosoly vonult arcára s ő is szeretettel kereste fel a félig kész topánt.

A szép cipő épült derekának. Pedig meny-nyit kellett küzdenie a szobáskában, mely egyszerűs mind négy gyermek tanyája is volt. A talpát elmentek hajónak, a „ezug”-jából patagot akartak csinálni, a piros belsét pedig csak épen a nádpálca őrizte, hogy fel nem szabták sapkának a búz csóka számára. Hanem hát, hálá az említett nevelési eszköz feltalálójának, bé-kesség adatot végre a cipő alkatrészeinek is. Megérthette dicsőeség felépülését.

Mikor este fél meggyújtották a pléh fedélű lámpát, a pompás cipő ott diszgett az asztal közepén.

Csallán Gábor elégedett, büszke mosollyal nézegette sarkától hegyéig, törülgette ingujjával, hintegette sima „federweiss” szal. Mint valami büszke anyja, a ki szép, felnőtt leányát csinosítja, puderezgeti a bál előtt, hová annyi remény-nyel mennek. Línának is édes örömet okoz a kész munka. Büszkén tekint férjére, ki annak a sárga szegélyű, kétszer levarrott talpnak az egyedüli mestere. Ugy érzi, hogy egy fokkal most már a rangban is haladtak föléle. Vege van annak a nyomasztó korszaknak, midőn férje a gesztenyefókák és bérkocsisok számára dolgozott finom munka hiányában. Akkor mindig azt hitte, ez a foglalkozás megalázza őt, ki sokkal többre képes. Ez aztán a neki való. Az igazi uri munka.

A gyermekek is előbujtak izlésük szerint választott rejtekhelyek: ágy alól, kályha mellől. Hátrattett kezekkel, kerekre nyitott szájjal, pis-lantás nélkül bámultak a tüneményre.

— Uri munka, uri munka! — kiabáltak, s ujjongva táncoltak körül az asztalt.

Csallán Gábor megpördölte a bajuszát és büszke mosollyal szólalt meg:

— Az ára pedig tiz pengő forintot.

A gyermekek még jobban ujjongtak, bár nem tudták alapos okát adni a lármának. Lina könyves szemét körülgetve kacagzott, édes, boldog nevetéssel, mint a régi napokban. Ő tudta a nevetés okát, de fölsőleges volt kijelentenie, miután Gábor épen úgy érezte, mint ő.

S mert a nagy munka már úgy is be volt fejezve, ez estére lezárta a gépet. Oda ültek a tűzhely mellé és igrámatlanul boncolgattak kezdtek azt a boldogtalan tiz forintot, mely ott lappangott még a Hajós Andor ur selymes tárczájában s a rá váró nagy veszedelméről nem is álmodhattak.

Hogy eldarabolták, istenem! Osztozott benne Ábrahám zsidó, a ruha-boltos, tejhordó asszony, hentes, és végre — áldomás tekintetéből — a korcsáros is. Az ok pedig, hogy ab-

ból az egyetlen kék bankból olyan sok minden kitélt, nem a tizes kifogyhatatlanságában keresendő, (hiszen akkor soha sem bocsátának forgalomba!) hanem abban a végtelen, erős képeletben, melyet a természet kárpótlásul hagyott meg a szegény embernek, a kinek nincs egyéb földi java.

A gyermekek, mint a dajka-mesét, olyan figyelemmel hallgatták a sok hihetetlen dolgot. Ez este, kivételképen, a nádpálczának sem akadt dolga. Csupán a legnagyobb fiut kellett egy kissé megsimogatni, a ki már annyira hozzá volt szokva e fajta dédelgetéshez, hogy a nélkülül esem aludt volna.

Milyen édes álmokat hozott az a remény-beli tiz forint a kis hajlékba! Gábor szép fekete magyarruhába öltözve vezette a feleségét (új teli kendőben, csipkés fejkötővel), Morbitzer-hez, hol elevenen látták a József-város boldog iparosait (ezek már nem mesteremberek) rán-tótt csirkét vacsorálni.

Réggelre kelve, a hogy szemükbe tűnt a kész uri munka, nem is tartották lehetetlennek ezt az álmot. — Nagy reményekkel bucsúztak el tőle végre nyolcz óra fele. Lina a legnagyobb fiu kezébe tette, s ellátván anyai tanácsokkal és alapos fenyegetésekkel valami veszedelem esetére, utnak indította a Hajós Andor ur lakása felé, mely szerencsére épen ennek a háznak a díszes földszintjén volt. A fiu szemét még szurkálta a félben hagyott álom, haján csil-logott egy kis szappan-hab, a kegyetlen mosda-tás emlékeként: de azért vígan indult el erre az utra. A szülők, testvérek utána bámultak a szép topánkák, a mint el-eltűnődött a gyorsan haladó Viktor kezében. Hihetetlen, nemde, hogy a suszter-fiut Viktornak hívták. Ilyen uras nevet ugyan hol szedhetik? Pedig igaz. E szegény emberek, kiket csupán gyermek-bősséggel áldott meg az ég, valóságos fényt űznek — a nevekkel. Sehol sem láttam annyi Viktort, Aladárt, Mathildot és Margitot, mint ebben az osztályban.

Itt is Viktornak hívták az elsőszülöttet, ki immár ott csemetgett a fehér függönyös ajtó előtt. Csin-csin-csin-gilling! s az éles hang át-tört a falakon, le a kis pince-lakásba is. A házaspár összerendezte, elfutt hangon susogt:

— Megérkezett.

Alig győzték lesni a visszatérőt lépteit. Pedig nagyon hamar megérkezett. Papucsai, ezek a bő, idomatlan csizma korcsok, hangosan kop-pantak a kövezeten, le a lépcsőkön. Az ajtó feltárult. Ott állott Viktor a remegő, váró szülők előtt. Kezében nem volt ugyan a fényes topán, de hiányzott a tizes bank is.

A cipőt átvette az inas, mert Hajós Andor ur nem ebréd föl még ilyen jókor. Jöjjön dölben.

Es elment dölben, este, másnap s a követ-kező napok minden szakában. Tapasztalatlan suszter-népség! Persze fogalma sem volt az Andor urfi temérdek bajáról, gondjáról. Mit gondolt? Nem olyan könnyű dolog ám egy napnak mind a huszonnég óráját úgy agyon ütni, hogy a haszonnak még az emléke se maradjon meg. És egy olyan nagy örökség, a mibe Andor ur csak nemrég csepegett, szintén gondolt ad.

Hogyan verje el lehető rövid időn úgy, hogy a haszonnak még az emléke se maradjon meg. És egy olyan nagy örökség, a mibe Andor ur csak nemrég csepegett, szintén gondolt ad. Hogyan verje el lehető rövid időn úgy, hogy a haszonnak még az emléke se maradjon meg. És egy olyan nagy örökség, a mibe Andor ur csak nemrég csepegett, szintén gondolt ad. Hogyan verje el lehető rövid időn úgy, hogy a haszonnak még az emléke se maradjon meg. És egy olyan nagy örökség, a mibe Andor ur csak nemrég csepegett, szintén gondolt ad.

De Viktor hűségesen, pontosan megjelent. Néha épen az ajtóban érte. De akkor épen a keztyűjét huzta, vagy szivarra gyújtott. Máskor a belső zsebébe tette a tárczáját. Ki kellett volna gombolni, félre tolni azt a kabátot, melyre csak a virágot feltűzni s a zsebkendőt az oldal-zsebb nyílásába igazítani fél órába került. Azért a pár garasért!

Eh, jöjjön máskor. Máskor ismét otthon lelte. Szobájából finom szivar-füst, barátságos meleg száll a gyermek felé, kinek lábait megdermedtek, s vörös kezeivel nem győzte simogatni közönyössé vált füleit. Ilyenkor nem szabad háborgatni a nagyságos urat. Vendégei vannak, s olyan érdekes, pikáns kalandokat beszélnek, hogy kár lenne abbahagyni.

Minél többet diergett, leskelődött Viktor a folyosón, ajtó előtt eredménytelenül, annál inkább kezdett visszatérni a kis család a régi nyomott hangulatba. Legalább az uri munka maradt volna velük, hogy felélénkítse a remény hamvadó szikráját. Már csak alig pislogott. A napi keresmény oly csekély volt, hogy alig tengethették életüket időről-időre. S a tél olyan felelmesen közeledett. Az asszony, gyermekek meghűltek könnyű, lengeteg ruháikban. A Csallán Gábor kopott külsejében már a bérkocsisok sem bíztak. Ezek pedig nem olyan gavallok, hogy ne érjenek rá a tárczába nyulni, mikor — van benne valami. — A szegénység, melylyel oly sokáig küzdött a varró-gép, mind inkább terjeszkedett a szobáskában. Még a tűzhelyet is átfogta hideg karjaival. Sőt annyira otthonossá lett, hogy szövetségeseit: a betegséget is magához hívta. Kettőjüknek aztán sikerült megakasztani a szorgalmas asszony kezét.

Lina ágyba került. Sápadt arcán két tüzes rózsza nyílt, köhögése, gyors lihegése meg-remegette a Gábor aggodó szívét. Oda ült ágya mellé. A csendet nem verte fel a varrógép zakatolása. A munka régen elfogyott. A gyermekek is kimerültek a sírásban, elaludtak. A betegnek olyan jól esett volna a nyugalom, pihenés, ha ezek a pesti házak nem lennének olyan fureszán építve, hogy szomszédból, felülről minden zaj áthatlik. — A szobácska boltzata csak úgy zengett attól a zajtól, mely felettük, a Hajós Andor ur lakásában tombolt. Czigány-zene, asszonyok sikongatása, durva kacaj, pohárcsengés-zúrzavaros hangtömegre válna zudult be a beteg felé.

De volt is min mulatni, nevetni oda fönt. Andor urt épen megszállta a legény-virtus és sorra ragasztgatta bankokkal a szédelő fejű cigányok homlokát. Egy-egy darab haszon-talan tiz forintossal, mely ebben az áldott társadalmi életben nemely embernek olyan potom kevés... SZABÓNÉ NOGÁLL JANKA.

A KONGO-ÁLLAM KÖZÉP-AFRIKÁBAN.

Európa hatalmasságai ismét konferenciában ülnek. Berlin a színhelye, Bismarck az elnöke s az európai államok nagykövetei és követei a tagjai, kik mellé hírneves utazók, geográfusok, fölfedezők vannak adva, mint szakértők.

Ez uttal egy nagy államról van szó, mely eddig nem létezett a földtekén s melyet most akarnak megalapítani, megteremteni. A konferencia tehát olyan munkát végez, a minőnek századok hosszú során keresztül nincs párja a történelemben. Még az éjszakai-amerikai Egyesült-államok megalapítása sem hasonlít hozzá, mert azokat már fölszabadulásuk előtt is jól ismerte a világ. Ha Amerika fölfedezése és az Egyesült-államok alapítása egy időre esik s a két esemény között nem telik három évszázad, — az lenne hasonló ehhez a munkához, melyben most a berlini konferencián fáradoznak.

Az egyenlítői Afrika egy nagy fehér, üres földnek van föltüntetve, még az újabb térképeken is. Csodálatos, hogy épen az a világrész, mely az emberi civilizációnak a legrégibb időktől származó hazománnyait őrizte meg, mely tehát az emberiség bölcséjének mondható, az maradt a legtovább ismeretlen a világ előtt. Azóta két egész új világrész lőn fölfedezve, az egyiket, Amerikát az európai civilizáció meg is hódította csaknem egészében, a másikat, Ausztráliát is átkutatta, megismerte, számtalan szigeteivel, s tömérdek európai gyarmatot telepített rá: Afrika közepét meghagyta ismeretlen világnak, mintha ott valamikép kilyukadt volna a földteke.

Az újabbkori merész fölfedezők között Livingstone volt a legelső, a ki föltette magában, hogy ez ismeretlen területet behatol. Meg is kezdte a merész vállalatot és Zanzibárból kiindulva, eljutott a Tanganika-tóig s annak vidékét bejárta. De további előhaladásában megakasztotta az aggkor, a betegség, a halál.

Stanleynek, a bátor amerikai hírlopónak jutott a dicsőség, hogy a „homályos világrészre” fényt derítsen s föltárja az ismeretlen világot. Azon a nyomon, a melyen Livingstone elindult, haladt tovább, kimondhatatlan bajok és veszedelmek között.

A Tanganika-tó föl nyugotra, ezzel csaknem egyenközű folyásban, találta a Lualaba vagy Lualaba folyamot, melyről senki nem tudta,

hová foly, merre visz? Valamely ismeretlen tő nyeli-e el, vagy tán a Saharához hasonló sivatag homokja iszsza föl vizet: senki sem tudta megmondani.

Stanley megindult ezen a folyamon, melyet Livingstone nevére keresztelt el, hogy felderítse az óriás rejtélyt. Hetekig haladt rajta északi irányban, a míg végre a folyó kanyarodni kezdett s csaknem egyenes nyugati irányt vőn. Végre, az 1877-ik év augusztus 9-étől, mint a Zanzibarból elindulás napjától számított 999-ik napon, a délnyugati kanyarulatot vett folyamról tudta már, hogy a forrásánál, Afrika keleti részében Lualaba néven nevezett s egész közép Afrikát félkörben átszelő óriási folyam nem más, mint az Afrika nyugati partján az Atlanti-óceánba ömlő Kongo-folyam s hogy itt a világ egyik leghatalmasabb vizerét találta meg, melynek eddig csak elejét és végét ismerték, de a kettőnek összefüggését senki nem sejtette.

Hogy ez óriás folyam oly sokáig rejtély maradhatott, annak magyarázatát az adja meg, hogy torkolatától befelé már néhány kilométernyire óriási zátonyok, sziklaszorlatok, vizecsések gátolták a tenger felől érkező hajók behatolását. A közlekedést gátló emez akadályok a Stanley utazásáról szóló leírásban mind elő vannak sorolva, számuk kilenczre megy s ha meggondoljuk, hogy a múlt Közép-Európát átszelő Duna Vaskapuja által okozott hajózási akadályok eltávolítására is még csak most kezdünk gondolni: elképzelhető, mennyi időnek kellend majd eltelti, s a civilizációnak a ma még vad Afrikában a fejlettség mily magasfokára kell emelkedni, hogy ott a hajózás elől közel egy tucatily Vaskapu eltávolíttassék!

Nem is az a célja a Berlinben most üléső konferenciának. A Kongo folyam egész hosszában, ki tudja, lesz-e hajózható valaha. De közepe, talán ma Stanley-pooltól kezdve fölfelé, némi csekély szabályozással már most is hatalmas vízi útta tehető, s ha a vizecsések táját megkerülük, följebb már hajóépítő gyárakat állíthatnak, melyek járművei fölúthathatnak egész odáig, a hol a folyó már Lualaba nevet visel. Sőt ha a távol jövőről akarunk beszélni, mikor a technikai eszközök tökélye sok oly dolgot tehetend könnyűvé, a mi ma még lehetetlennek látszik: megeshetik, hogy a Kongo-folyam nyugati folyása a Muta Nziye, a Victoria Nyanza vagy az Albert-tó közvetítésével csatorna által lesz összeköthető a Nilus felső folyásával, a mikor aztán Afrikán keresztül egy olyan vízi út létesül, melyhez nincs fogható a földtekén.

A Kongo mentén, az ettől délre eső, Stanley útja előtt teljesen ismeretlen félkörben készül az új Kongo-állam, melyhez a II. Lipót belga király védnöksége alatt álló nemzetközi Afrika-társaság a bennszülött fejedelmekkel kötött több mint háromszáz külön szerződés által egy akkora területet szerzett, mely nagyobb, mint fél Európa. De a Kongo mellékén, Stanley pool körül Franciaország is jelentékeny területet szerzett, míg a Kongo folyam torkolatának partjai a portugallok birtokában vannak.

A francziák és az afrikai társaság birtokai közötti viszony nem lesz tárgya a konferenciának. Ellenben, mivelhogy az új Kongo állam, ha a Kongo folyam torkolata a hajózásra nézve szabadnak ki nem jelentetik, el volna zárva a világforgalomtól s nem bírna a fönnállhatás föltételével: a konferencián képviselt hatalmak, melyek a szabad hajózás mellett foglalnak állást, és a Kongo-torkolat mellekelt birtokló Portugalia között differenciák forognak fenn, melyeket megoldani a konferenciának lesz feladata. A portugál birtokokat alig fogják egyszerűen konfiskálni, miután szerzett jogokat sértetni nem akarnak s így valószínűleg egy oly hajózási nemzetközi bizottság fog fölállítani, minőt a Dunára nézve az 1815-iki bécsi kongresszus állított. Lehet azonban, hogy e bizottságban az elnökséget a szabad hajózás föltételeinek biztosítása mellett Portugálnak engedik, mint a hogy ezt Anglia Afrikának egy másik folyamára, a Nigerre nézve magának kikötötte.

Az új államot következőnek tervezi Stanley: Legyen az egy szabad ország, melyhez szabad hozzáférhetése legyen a külvilágnak, szabadon mehessen bele és ki belőle minden ember. Az államhatalom minden hitelhető segélyt meg-

HARCZ EMBEREVŐKKEL AZ ARUVIMI FOLYÓNAK A LIVINGSTONE (KONGÓBA) SZAKADÁSÁNÁL.

LADIK-ÁCSOLÁS TÖMÉN-FENYŐ-TÖRZSBŐL.

A LIVINGSTONE JOBB ÁGA AZ ELSŐ ZUHATTAGGAL.

RABLÓ BENGALÁK TÁMADÁSA 63 LADIKON.

A LIVINGSTONE ZUHATTAG MEGKERÜLÉSE.

A «LADY ALICE» SAJKA A KALULU SZOROSBAN.

adjon a kereskedőnek üzletet folytatni ott, a hol neki tetszik; a telepítvényeseknek a Kongo-völgy legtermékenyebb területei jelöltesse ki; a hittérítő szabadon választhassa működési terét, nevelhesse a bennszülötteket és senki ne kérdhesse tőle, minő hitet kíván terjeszteni. Az afrikai társaság, mely át fogná venni az állam igazgatását, erre elég nagy alapjából fedezze annak költségeit, építsen utakat, vasutakat, távúrákat, gőzhajókat, melyek mind az ő tulajdonában és kezelése alatt lesznek. Az állam csak elősegítse a kereskedést, maga azonban kereskedést ne űzzön. Szóval legyen a Kongo-állam szabad köztársaság, mely tekintet nélkül nemzetiségre, vallásra, színre, mindenkinek nyitva áll, s a hol a törvény előtt mindenki egyforma, akár fehér, akár fekete bőrű s a hol minden ápolást megtaláljon, a mi az ember javára szolgál, minden megszorítás és elnyomás nélkül. De hogy mindez így lehessen: szabad hozzáférhetősérről kell gondoskodni s nem tűrni, hogy az akár oda, akár az onnan kivitt áruk vámmal terheltesse.

Ez utóbbról gondoskodni lesz tehát a konferenciának egyik feladata. A másik pedig az, hogy megállapítsa ama módokat, melyeket ezentul szem előtt kell tartani, hogy valamely uratlan terület elfoglalása jogérvényesnek elismertessék.

Eddig az uratlan barbár, vagy is civilizált állam által még birtokba nem vett területek elfoglalását nem szabályozta általános érvényű nemzetközi törvény. Elég volt, ha valamely hajó kapitánya kitűzött valamely ponton egy lobogót s azt mondta, «ez most már a mienk». Ennek aztán sokszor az a következmény lett, hogy az illető állam nem törődött többé vele, hanem hagyta abban az állapotban, a mint a foglaláskor találta, de más állam, a mely pedig tán szívesen meghódította volna a civilizáció számára tényleg is, e szándékában akadályozva lett az előbbi, papíron való foglalás által.

A konferencia most azt akarja kimondani, hogy nem elegendő többé az ily jelképes foglalás. Ha érvényes akar lenni, ténylegesnek kell lennie, vagy is el kell azt foglalni valóban, s megkísérteni a civilizáció belevitelét.

A Kongo-államról szólva, megragadjuk az alkalmat, hogy Stanley fölfedezési útjából néhány képet mutassunk be. E képek Stanley utazásának magyarul is kiadott könyvéből vannak bemutatva, maga a nagy hírű utazó rajzai és fényképi főlvételei után.

Az első kép a Stanley-expedíció ütközését mutatja a Livingstone folyam ama pontján, hol az Aruvimi folyó beleszakad. Stanleynek itt az emberevő vadak egész ladikején kellett keresztülmennie magát, valamint alább, hol a rabló bengalák 63 laddal támadták meg, melyeket visszaverni csak nagy nehezen sikerült.

Többi képeink a Livingstone folyam zuhatagjait tüntetik föl, melyeken, lehetetlen volt sajával és a ladiokkal vízen folytatni az utat, hanem ki kellett azokat a partra vonszolni s úgy taszigálni tovább rözsékre rakott fahengeren és a veszedelmes helyet szárazon megkerülni. A hol csak szorulatokon és zátonyok fölött rohant a folyam, ott Stanley remek művi sajája, a «Lady Alice» megköcskázta vízen is a veszedelmes utat. Nehol az őserdő egész a folyam partjáig ért. Az ily helyen fejszékkel kellett vágni a csónakok számára utat. Másol nagy sziklahegyekre kellett fölvonatni a ladikokat s úgy hengergetni tovább. Természetes, hogy ez a fárasztó utazás néha heteket vett igénybe csak egy-egy ilyen zuhatag mellett is. Stanley emberei közül, kik ladiokon ereszkedtek neki a zuhatagoknak, több oda veszett a törékeny járművel egyetemben. E ladikokat — számra kilenczet — aztán pótolni kellett. A Noabi tartományban hatalmas tömjénfenyőkre akadtak, melyekből két óriás példányt levágva, belőlök canoákat ácsoltak s azok is szaporiták megfogott járműveik számát.

Stanley ez utjának leírása irányozta először nagyobb mértékben Európa figyelmét

* Stanley H. M.: Utazásom Közép-Afrikában vagy Utazás Afrika aequatorialis részének nagy tavai körül és a Livingstone folyón lefelé az atlanti óceánig. Jogositott magyar kiadás. 85 fametazettel és az egész utazás átnézeti térképével. Budapest, a Révai testvérek kiadása. Két nagy kötet. Ara füve 10 frt. Egy diszkötetben 12 frt. Két diszkötetben 14 frt.

Afrika ez ismeretlen tájaira, melyekben most az ősalapot harczra lesz kelendő a civilizációval. Mindenesetre a legérdekesebb tünemények egyike lesz látni a részben még emberhúst evő, meztelen, lefejtettség tekintetében az állathoz közelebb álló népeket, midőn a vasut, a gőzhajót, a villát, a házakat, a légszuszak villamos világítását és a magasabb polgárosultság ezer meg ezer csodája bevonulását tartandja közéjük s az egyenlítői örökös nyár paradicsomi hónapban megjelen a kultura mindent fölforgató és átalakító szelleme.

OROSZ TÖRTÉNETEK.

V.

Hogy kapta Dosztojevszkij életében a 'néhai' nevet?

Szibériai életkép.

Tudunk kell, hogy a kitűnő orosz regényíró fiatal korában (1848. évben) egy olyan orosz kőműves volt a tagja, mely a felvilágosodás terjesztését irta zászlajára. Ezért halálra ítélték, de Miklós császár megkegyelmezett életének, és kényszermunkára változtatta a büntetést. Így került Dosztojevszkij Szibériába, s így történt vele az alábbi eset, melyet egy fogolytárs beszél el.

... Együtt voltunk Dosztojevszkijjal a fogságban, — mondja börtöntársam, Rozsnovszkij, — a hova én előbb kerültem nálánál. Mikor Dosztojevszkij hozzánk került, már az első napokban magára vonta a szobatársai haragját. Mert hát a kényszermunkának és a bányafogságnak is megvannak a maga törvényei. Nemelyik társukat a szobatársak ki is végzik. Bizony nagy itt a kelete a lynchelesnek. A mi a feheresleltséget illeti, nagy szigorúság uralkodott nálunk és mindenki éber szemmel őrködött szomszédjára. Sorban virasztottunk éjjel, mert a vászonpénz csak este került hozzánk a mosókonyhából. Mikor Dosztojevszkijra került a sor, ő nem akart virasztani. Ez volt az első ok, a miért magára vonta a 'tekintélyes' szobatársak neheztelését.

Egyzser meg egy levél dohányt kapott a felügyelő katonától. Az volt a szokás ebben a bagnóban, hogy a ki dohányt kap, a felét magának tartja, a másik felét több darabra vágja, s a többiek sorost húznak rá. Dosztojevszkij pedig a maga részéről lemondott, de a sorost se akart vetni, és a dohányt 'önhatalmulag' két skorbutos közt osztá meg. A 'tekintélyes' társak az szörnyű módon felbőszíté ellene; 'új rendet akar itt behozni, vagy mi?' hangzott az egész börtönből, és elhatározták, hogy az 'ujtót' elteszik láb alól.

Azonban egy váratlan eset megmenté az erőszakos haláltól. Történt ugyanis, hogy az egyik fogoly eledelebe valami rongyosomó került. Kibonták: merő szemét a tartalma. Lehet, hogy véletlenül került az ételbe, de az se lehetetlen, hogy valaki szántszándékkal belevetette. A fogoly, kinek eledelebe jutott a rongyosomó, agyon akarta hallgatni az esetet; régi lakótárs létere tudta, mi a rend. Dosztojevszkij azonban nem hagyta elaludni a dolgot.

— Fel kell jelentenem, — mondotta, — ha te félsz, ide vele, majd megpanaszlok én.

Rá akartuk bírni, hogy hallgassa el az egészet, de a 'tekintélyes' társak megtiltották, hogy lebeszéljük róla. Szemle alkalmával ki is lép Dosztojevszkij a sorból, kezében a rongyosomó. Látni kellett, mint rontott neki a ténparancsnok és a kucskár!

— Te ilyen-olyan, kikoholtad ezt, hogy lázadást szíts! A ki látta ezt az ő tányérában, lépjen ki.

A foglyok hallgatnak, félnek a 'tekintélyes' társaktól. Nagyon akarózott kilépnem, de meggondoltam a dolgot: sok lud disznót győz, és végre ha nem a 'tekintélyes' társak, hát az előjáróság győzőt agyon. Aztán az ember testéhez mégis csak közelebb van inge, mint a kabátja. A ténparancsnok vár egy kicsit — nem mozdul senki.

— A főbíróra vele! Ötvenet neki! Elvezették Dosztojevszkijt. Az 'ellátás' után két hétig fektet a kórházban, akkor kieresztették — gyógyultan. Ez az eset megszállt.

* Életrajzát lásd a 'Vasárnapi Ujság' 1881. évi folyamának 10-ik számában.

badította az erőszakos haláltól. Immár megkeresték, megszenvetett a társaságról.

Körülbelül egy év múlt el azután. Vele egy csapatban dolgoztam. Nagyon megtetszett nekem csöndes kedélye. Aztán valljuk meg az igazat, bántott a lelkiismeret, hogy miért nem álltam a parancsnok előtt az ő pártjára. Hiszen ettől az ekzekucziótól kapta az epilepsiát, melynek élete végeig rabja maradt. Ha olykor éjjel rájött a roham, összekötöttük zubbonyainkkal, mire alábbhagyott.

Egy ízben odajártunk bárkát széthordani hármasban. Új társunk Golovácsev nevű katona volt, a ki azért került mi közé, mert megütötte századosát. Megkezdődött a munka. Az idő szép, s hangulatunk is jobb vala a szokottnál, és a munka sorányon folyt. Már-már bevégeztük a kőpott munkát, midőn véletlenségből vízbe esik a fejszém. Nincs mit tennem, mint bármilyen előteremteni a fejszét; a felügyelő számunk kéri és ha elveszett, lesz hadd el hadd. Levetttem hát a ruhát, szorosabba fűztem a békót, kötelet kötöttem a derekamra és kezdtem lebecsülni. Pompásan sikerült volna minden, ha a manó oda nem hozza a ténparancsnokot, a ki éppen felülvizsgálta a munkát. Észreveszi, hogy Golovácsev és Dosztojevszkij kötelet tartanak engem a vízben.

— Mi történt itt? — kérlezi.

A felügyelő megadja a felvilágosítást. — Nem kell késleltetni a munkát; ereszték el a kötelet, keresse a fejszét, a hogy tudja, — hangzott a parancs Golovácsevnak és Dosztojevszkijnak.

Nem fogadtak szót. Dühében sápadtság önti el a ténparancsnok arcát, szíja tájékozódik; vadállat volt ő kigyelme, nem ember.

— Munka után az őrségre velők!

Felült a kocsijára és elhajtatott. Én is előkerítettem a fejszét és kimásztam a vízből. Rosszul esett a munka, de hát el kellett végezni, különben megtoldják. Este visszatértünk a börtönbe. Azt hittem, hogy engem is elvisznek az őrségre; csak Dosztojevszkij és Golovácsev kívántak oda. Nem tudom, minő büntetést szabtak rájuk, de hogy nem mindennapit, kitetszik abból, hogy másnap elterjedt a Dosztojevszkij halálának híre. Hitelt adtam a hírnek, jól tudván, hogy nincs szökeva az ilyen kínzáshoz, és különben is beteges.... A hír tovább is azt rebesgette, és mi valóban azt hittük, hogy meghalt.

Másfél hónap telt el az ekzekuczió után; sokan már feledni kezdtek a balsorsu regényíró.

Egy alkalommal éppen jövünk haza a munkáról: kavicsot jártunk törni. Későre járt az idő; mire a lakosztályba értem, jócskán besötétedett már. Oda lépek a prieshez, látom, hogy valaki ül rajta. Azt hittem, valami új bajtárs, tehát rá se hederítve tovább mentem. Egyszer csak ismét hang üt meg fületem.

— Jó estét, Rozsnovszkij!

Nagyot nézek... Dosztojevszkij.... Ugy megijedtem, hogy ki is mondhatom.

— Mit bámulsz úgy? Nem ismered?

Kezet nyújtok...

— Dosztojevszkij! Tehát élsz? — kiáltám sirva, kacagva egyszerre, s a másik pillanatban már a nyakán csüngenem.

Halálának híre magyarázatot nyert. A kórházban, hova a büntetés után került, egy lázbeteg feküdt mellette, a ki Dosztojevszkij kórházba lépte után való nap meg is halt; a 'felcsér' pedig merő tévedésből azt írta be a naplóba: 'Dosztojevszkij meghalt'.

Ezért kapta már életében a 'néhai' nevet.

—y—ó.

FORSTER DÓRA.

Angol regény.

Irta BESANT WALTER.

HUSZÖNEGYEDIK FEJEZET.

Viszontlátom a grófot.

Ez időtűt a foglyok összes hozzátartozói a városba siettek, hogy érdekükben a lehető legkövessék a ügyüknek, összekötöttéseiknél fogva, pártfogókat szerezzenek. Megpróbálták pénzzel dolgozni és pedig nem csak a börtönőrök, kulcsáro és felügyelők körül, hanem még a legmagasabb helyeken is. Lady Cowper beszélt

nekem, hogy férjét, a lord kancellárt, 60,000 font sterlinggel kínálta meg, ha lord Derwentwater szabadon bocsátását s fölmentését kieszközli.

A grófné maga is a városba jött s nagybefolyásu rokonaiba helyezte bizalmát, k k közül unokatestvérei, Richmond és St. Alban hercegek a protestáns pártot voltak s befolyásukkal — úgy vélte — kieszközölhetnék rokonuk megkegyelmezését. Reményei, fájdalom, csalárdoknak bizonyultak. A királyra e hatalmas urak csak fenyegetéssel hathattak volna, azt pedig elmulasztották s a szép szó és esdeklés nem használt semmit.

Mihelyt megtudtam, hogy a grófné a városban van, fölkerestem őt lakásán. Reményemmel, sőt bizalommal teljesnek találtam őt. Nem hitte, hogy a király ellentállhasson annyi hatalmas lordja kérelmének, a kik lord Derwentwaterért közben fognak járni nála. Mind a mellett arcai sápadtak voltak s maga egészen kimerültnek látszott. Megvallotta nekem, hogy nem tud aludni s egész éjelet tölt a szent szűzhöz imádkozva. A párisi augusztina-nénéket is megkérte, hogy éjjel-nappal folytonosan imádkozzanak férjeért. Az isteni kegyelem nem hagyhatja meghallgatatlannul annyi buzgó szív bizó imáját.

A mint e kedves és szeretetreméltó nőt a remény és bizalom s a kétség és aggály véglelei közt hánykódni láttam, azt kérdeztem magamtól, vajjon megbánta-e, hogy akkor odadobta legyezőjét az urak lábához? — Azt hiszem nem. Legalább én, bármennyit kelle aggódnom és szenvednem, nem tudtam megbánni, hogy az igaz és szent ügyért lelkesedni tudtam gyöngye s együgyű szívemmel.

Új év körül, mikor a grófnét ismét meglátogattam, levelet adott át nekem férjétől, melyben azt írja, hogy nagy vizsgálatására szolgálna, ha őt meglátogatnám. Mihez a grófné azt tette, hogy férje valamit izenni akar általam Tamás bátyámnak s azért is ohajt engem látni.

Bármily rettenetes volt is nekem gróf Derwentwater a Towerban mint foglyot látnom, egy perczig sem habozhattam kívánsága teljesítésében. Házi asszonyomat, Purdynét magamhoz véve védelmemre, kocsin hajtatam át a városon — a Towerig, e mindig szomorú helyig, a hol most Anglia annyi nemes lordja epedett szabadság után, köztök az is, a kit én valamennyinél fölébb becsültem. A Tower kapujánál — mint rendszeren — most is nagy néptömeget találtam s köztök egy csomó jakab-pártit is, kik — mikor meghallották, hogy a lord Derwentwater látogatására jövök s Forster Tamás tábornoknak a hoga vagyok, megjellegtek. (Bár csak karddal is olyan bátrak lettek volna, a maga idején, mint most szóval!)

A foglyok közül ketten, tudniillik Nightsdale és Derwentwater lordok, a Towernek 'harang-torony' nevű részében voltak elzárva, közel a bejáratához s így én a sötét épületnek csak ezt a részét láthattam. Két szobába voltak elhelyezve, melyeket közös előszoba választott el egymástól, mely örökkel s kíváncsiakkal volt tele. Engem balfél, mylord szobájába vezettek. Iróasztalánál ült a kis, de tisztességesen butorozott szobában. Beléptemre felállott s nyájas mosolylyal sietett elém.

— Dóra hugom, mily szép öntől, hogy egy szegény fogoly kérését meg nem vetette s meglátogat. Látta, hogy és hol talál! Különben elég jól vagyok — az egybírán mindegy, akár-hogy vagyok! Ne, Dórá, ne sirjon! A mint vettem ágyamat, úgy kell feködnöm. Talán van még annyi időm hátra, hogy meg tudjak bocsátani azoknak, a kik ebbe a bajba bele vittek, részint hazugságaikkal, részint árulásaikkal. Ha nőm s gyermekeim nem volnának — Itt elfordult s nem végezhettem be szavait.

— Mylord, — mondtam, — nyugtassa meg magát; hisz még perbe sincs fogva, csak letartóztatva. Ki tudja, mily fordulatot vesz az ügy? reméljük a jobbat. Sok barátja van, s hatalmasok is.

— Ha egész Anglia mind barátom volna, sem használhatna nekem, — míg egy ellenségem van: a király.

— Miután a fölkelés leverése által megmutatta hatalmát, miért ne kegyelmezne meg a legyőzötteknek?

— Mert a királyok nem kegyelmeznék, hanem büntetni s bosszat állani szoktak. S meg is érdemeljük. Hamódomb volna megírni fölkelésünk történetét, ezt a címet adnám neki: száz bo-

EZZEL MEGCSÓKOLTA HOMLOKOMAT.

lord s tiz gazember története; mert bizonyos, hogy egynehány guzember is volt köztünk, de husz annyi ostoba, bolond! s legnagyobb közöttök én — ha csak nem Forster Tamás.

Azután elbeszélte, hogy meg van győződve — s értesülései is vannak — hogy a foglyok közt vannak, a kik királyi tanuknak vállalkoztak, büntetéseik ellen, hogy ily áron vásárolják meg magoknak a kegyelmet, vagy még külön jutalmat is. Én, — folytatá, — a magam barátairól és saját környezetemről bizonyos vagyok, hogy azok közt ilyen áruló nincs; de mondja meg Forster Tamásnak, hogy vigyázzon, mert körülötte van ilyen.

Azután ezt a tárgyat elejtette — és az ellenők megindító bűnpör esélyeire vitte át a beszédet. Láttam, hogy egyáltalában nem állítja magát eszöke reményekkel, sőt inkább, legálább önmagára nézve, a legszomorubb véget tartja bizonyosnak. 'Mondja meg Tamásnak, — folytatá — hogy ha jó szerencséje megmenti őt, emlékezzék rólam harag és szemrehányás nélkül!'

— És ön is róla, mylord, ha isten megmenti, — vetém közbe.

— Oh, én! — felelé, — én nem számítok arra; ismerem a királyt s nem várok tőle semmi jót magamra.

Aztán ismét elhallgatott s álmadozva nézett maga elé, mint a ki távoli jövőbe, vagy multba néz tekintetével.

— Dóra, — mondá kis vártatva, édes hangon, — emlékszik-e még az öt év előtti időre, mikor át-átlovagoltam volt Blanchlandbe, hogy egy pár édes órát töltsek a legszebb s legkedvesebb leánygyal.

— Oh mylord, arra önnek nem szabad gondolnia többé! A mi engem illet, én sohasem fogom elfelejteni!

— Igaz, azóta megnősültem s kedves és derek nőm van, a ki boldoggá tett s kedves szeretett gyermekeim, de bocsáss meg Dóra, azt az időt, azt az érzést soha sem feledhetem el, halálom órájáig, a mi különben nincs messze. Mennyit köszönök neked, drága leány! mennyit tanultam tőled! De ne beszéljünk erről — miután kegyed, Dóra hugom, nem hallja szívesen.

Aztán Károly testvéréről szólt, a ki Newgateban van elzárva s Frankról kérdezősködött, a kiről én tudtam neki egyetnást mondani.

Ez alatt az idő nagyon előre haladt; sőtétetni is kezdett (név táján oly rövidke a délutánok) s mennem kelle. Még egyszer szentöl szembenálltunk, hogy utolsó búcsút vegyünk egymástól. Mindkét kezemet kezeiben tartotta.

— Isten veled, drága hugom! — a kit mindig szerettem! — mondá. — Ha nem találkozunk többé, emlékezz rám — s Isten veled.

Ezzel megcsókolta homlokomat s remegő ajkaimat, melyekkel egy szót sem bírtam neki felelni — és soha sem láttam többé nemes arcát....

Mikor hazaérkeztem a Towerből, az a meglepetés várt rám, hogy Hilyard ur, a kit már megcsókoltam mindennap, meg új állótzetben s különböző arcfintorokkal látni, egészen természetesen, a maga valóságában jött elém s jelentette, hogy ő szabad ember és semmi szükségé tovább rejtőzködni.

— Talán ezt is Lee Jenny kisasszony eszközlölte? — Kértem nem minden guny nélkül.

— Olyanformán, legalább közvetítőleg, — felelé. S aztán elbeszélte, hogy a színésznőnél, a kinek szokása minden este megvendégelni nehányat előkelő barátait s tisztelőit közül, egy igen magas rangú főúrral ismerkedett meg, — a kinek nevét meg sem nevezheti, mivel — úgy mond — magas állása iránti tekintetből csak inkognitó járt a színésznőhez; s az, tudniillik a főúr, némi figyelemre méltatván az ő, tudniillik Hilyard ur elmésségét, érdeklődéssel tudakozódott barátjától állapota, keresete, helyzete felől. Jenny kisasszony először kikerülőleg s rejtélyesen feleltetett, a mi a főúr kíváncsiságát még inkább felingerelte. S egy ízben, midőn ez a szép művésznőtől valami kegyet kért — a mit ily hölgyek társaságban is megadhatnak — Jenny azt felelé:

— Szívesen, mylord, ha megígéri, hogy lódságod is fogja teljesíteni egy kis kíváncsagomat.

— Kegyednek a legnagyobb kíváncsága árán is olesón jutok legkisebb kegyéhez, volt az udvarias válasz s egyszersmind ígért.

— Mylord, — mondá Jenny, réám mutatva, — e barátom biztonságát s védelmét kérem öntől. Nagyon ártatlanul ő is belesodortott a fölkelésbe; nem maga szántából, nem királyellenes, vagy pápista érzületből, egyedül ura s gazdája iránti hűségéből s kötelességből. Nincs a proskribáltak listáján, nem keresik, nem üldözik, nincs vád alatt, de nincs biztosítva, hogy véletlenül vagy feladás folytán nem esik az alá. Lódságod teheti, hogy ez ellen biztosítva legyen.

— Uram, — mondá a mylord, felém fordulva, — ön biztos és szabad. Gondom lesz rá, hogy senki se háborgassa. Bátran mehet akárhová, — akár a Newgatebe is; biztosítom, hogy nem lesz bántódása.

Igy a becsületes Tóni szabad és biztos levén, első dolga volt, hogy még aznap meglátogassa bátyámat Newgateban. Nagyon szomoruan, komor benyomásokkal és balsejtelmekkel jött el onnan. Nem győzött beszélni azokról s szemei könnybe lábadtak, ha Tamásról szólt. Még Patten tisztelendő urat is sajnálta, a ki bizony nem elvűségerőtt került a börtönbe, hanem merő csalódásból, jót remélvén a fölke-

léstől magának, csatlakozott ahhoz s csalódásnak így kelle az árát megadni.

Hilyard ur panaszosan emlegette, hogy tisztelendő Patten ur, arról látta az, hogy sokszor azok árulják el a szeretőiket, akikben legjobban bízik — olyanforma 'ezeléseket' tett, mintha ezt ő rá (a becsületes Tónira) akarna alkalmazni, egy Patten, egy áldástól fogva árulkodó, alattomos kétszínű varangos béka! Aztán nagy szemforgatásokkal megbánásról, töredelemről, helyrehozásról és elégtételről kezdett beszélni, de akkor nem értették, mit akar.

Beszeg megértettek másnap, meg harmadnap. Másnap ugyanis nem ment a Tamás szobájába, hol különben az egész napot szokta tölteni s egész nap nem látták és nem tudták hova lett. Harmadnap az a különös hír hallatszott, hogy Patten urat egy rendőrtiszt felügyelete alatt szabadlábba helyezték, s csakhamar azt is megtudták, hogy ez azt jelenti, hogy Patten ur maga jelentkezett, hogy vallomásokat akar tenni — s 'királyi tanu' gyanánt ajánlkozott, a fölkelésben részes társai ellen.

— Ez volt hát a megbánás — a töredelem, a helyrehozás és az elégtétel, a melyeket emlegetett! — kiálta föl Hilyard ur, undorral és dühvel. — Elátkozom e szent szavakat, ha ily alávaló gasságot kell érteni alutok! Oh a gyalázatos, oh a varangos béka! — Ilyennek ismertem kezdetől fogva s most sem tagadta meg magát!

Ezzel egyidejűleg adatott ki a fölkelésben részt vevő lordok és a többi urak perbe fogatása is, melyben Tamás bátyám ugy volt említve, mint a 'szövetségesekek', vagyis összeesküvők egyike. Ez minket is sürgetett, hogy szabadítási terveinkkel ne késsünk tovább, mivel most már semmi jóra nem számíthattunk s a foglyok mindenikét elveszteknek kelle tartanunk, ha csak — a mindenikre várható bizonyos haláliteleten — a királyi kegyelem nem segít, a mi felől, hogy lord Derwentwater milyen nezetben volt már említettem. Lady Cowpertől hallottam, hogy először a lordok, aztan rögtön a szövetségesekek fognak elítéltetni.

Hilyard urnak az volt a terve, hogy nagy pénzösszegekkel megvesztegeti Pitts urat, a közváltót, kisebb összegekkel, — de a melyek mégis tekintélyes végösszegekre fognak menni, — az örököt, foglárokat és börtönfelügyelőket, hogy alkalmas perczben a börtönajtók nyitva hagyására hunyjanak szemet; a mellett pedig készen fog tartani egy megbízható hajóskapitányt — nem azt a kalózfórmá egyéniséget, a kinek együtt jártunk volt s a kit csak szemfényvesztés és félrevezetés okáért szemelt volt ki — a ki bátyámat azonnal túlszállítsa a csatornán.

Amde mind ennek még nem jött el az ideje. S különösen a Pitts ur megvesztegetése iránti tervére nézve nagy vigyázatra kertem Hilyard urat, mivel ez oly veszélyes kísérlet volt, mi ha nem sikerül, az egész szándékot dugába döntötte volna. S mivel az elítélésnek tényleg még nem kezdődtek meg, várhattunk is.

Egyébiránt az összes foglyok rokoni s baráti résen állottak övéik megszabadítására és sokaknak sikerült is. Lord Nightsdale-n kívül, a ki a neje mentett ki s lord Wintoun-on, a ki maga szökött meg, és Tamás bátyámon — a kit isten segédelmével én szöktettem meg — még sokan kimenekültek. Így Radclyffe Károly, a mylord öccse, hallatlan vakmerőséggel menekült; Wogan Károly kapitány, Mac-Intosh ir dandárnok, a callalei Hunter s több mások menekültek szerencsén, a ki az örök megvesztegetése, ki álrúha segélyével. Mondják, a kormány maga is örült s szívesen szemet hunyt menekülőökre. Lancashire ben sokakat végeztek ki; de a Londonban levők közül, a két (megsiratandó!) lordon kívül csak négyet: a szerencsétlen Hall Jánost, Paul Vilmos nevű papot, Oxbrongh ezredet és Gascoigne kapitányt. Ezt a kettőt legkevésbé sajnáltam, mert ők vezették félre mind a többieket, mylordot és bátyámat is, — s ha valaki megérdemelte a halált, ők leginkább megérdemelték.... De a király sem igazságosan osztogatta a kegyelmet: aránylag ártatlanabbaknak nem adott, aránylag bűnösebbeknek igen. Miért? De ki tudná a királyok gondolatát? Ebben is ők Isten képmái, a kinek utai és elhatározásai még végére-mehetetlenebbek....

(Folyt. köv.)

A VISELETEK TÖRTÉNETE ÉS A LONDONI JELMEZKIÁLLÍTÁS.

A történeti festészet terén működő művészeknek egyik legnagyobb és legtöbb gondot okozó nehézségét az képezi, hogy a magyar nemzeti viseletek történeti fejlődése és hiteles leírása mindeddig igen fogyatékos alakban állanak rendelkezésünkre. Egykor rajzok a ruházat, legyerve az hajviselet időnkénti módosulásairól alig vannak, az adalékok pedig, melyek közvetett források gyanánt szolgálhatnak ezek megállapítására, épen nincsenek kellőleg pragmatikusan feldolgozva.

Képzőművészeink legmélyebben kénytelenek érezni az e történetben fennálló hiányt s épen azért utjabban is komolyan hírlapi felszólalások tárgyává tettett ismételtlen a kérdés, mi módon lehetne a magyar művelődés-történet ily lényeges házagán legközelebből segíteni. De érzik azt más művészeink is, és érzik különösen a színházak is köztük első sorban az operaszínház, melyre nagyobb arányainál fogva a történeti kosztümök hűsége és stíluszerű kiállí-

hogy az ily kiállításokat olvasóink sem fogják egyszerűen kuriozumoknak tartani.

A legrégibb jelmezek rajzait mellőzzük. Az első öltönyök a mai világhódító Anglia és lakóinál sem voltak egyebek, mint többé kevésbé csinosan kidolgozott báránybőr ködmönök. Még a nők, a változatosság kedvelői is ily egyszerű öltözetet viseltek ez időben. A legrégibb kép, melyet bemutatunk, III. Henrik korába, tehát a 13-ik századba vezet, s látjuk, hogy a nők öltözet-e ez időben már nagyon hasonlított ahhoz a divathoz, minő jelenleg az egyszerű délutáni öltözök. Kevésbé később azonban az öltözet már bizarr jellegűvé válik. II. Rikhard korában az öltözet után csaknem lehetetlen megkülönböztetni a férfit a nőtől, a mellett maga a személy egészen háttérbe szorult a sok levél- és virágdísz mellett. A női öltözet dereka még hasonlít a napjainkban is használt öltözetekhez, azonban a fejdísz már csaknem neveltséges. IV. Eduárd korából az öltözetben feltűnő a varju-orrú csizma, mely csaknem evező gyanánt használható. A csizma hosszúsága rangfokozat szerint változott, előkelő urak egy láb hosszú

Európa más részeiben is. Különösen felfurcsos módon készítették a hajdíszeket s neveltséges volt a mellények és kabátok különböző ríktó színezése. A divat különben oly gyorsan változik, hogy az újabb nemzedék előtt már a Prince Regent korában divatozott kacsafarkú öltözetek is neveltségeseknek tűnnek föl.

Az egyes képek vagy híres festők művei, vagy pedig fennmaradt egykorú kézi rajzok után készültek s teljesen megbízhatók.

Epen nem volna fölösleges kérdés tehát az előrebocsátottak után, hogy vajjon nem lehetne-e ily történeti jelmezkiállítást nálunk rendezni. A történeti arcképcsarnok, mely ma holnap megnyílik, igen gazdag anyagot nyújtana erre.

EGYVELEG.

* A kínai nőkör a következő példabeszédek forgatnak a mennyi birodalomban: „A nő fegyvere a nyelv s a nők nagyon ügyvelnek, hogy a fegyverők meg ne roszadjanak.” — „Minél inkább szereti a férfit neje, annál több hibát szokást vesz fel a nő

Férfi IV. Eduárd király idejéből.

Városi öltözet II. György idejéből.

Koldusnő IV. Eduárd idejéből.

A Prince Regent képe.

Ur II. Rikhard idejéből.

Ürő a XIII-ik századból.

Ürő IV. Eduárd korából.

Ürő II. György korából.

Lady Bacon.

Ürő II. Rikhard idejéből.

Ürő Anna királynő korából.

Ürő a köztársaság idejéből.

ANGOL TÖRTÉNETI JELMEZK.

tása tekintetében is kiválóan komoly feladat hárul. A színi hatás teoriájának újabb elve nemcsak, hogy nem veti meg a kiállításban a történeti stílus és a korszerűség legapróbb formai tényezőit, de sőt azokat az illúzió felkeltésének nélkülözhetetlen feltételei közé sorozta. És ebben igaz is van. Mert a viseletek divatjának minden változása változó eszméknek felel meg; a ruházat minden időben a kor egyéniségét fejezte ki, egy redő, egy szöglet, egy hajlás jelentőséggel bír benne s jellemzi az embereket, kik ama kor, világnézetében éltek, növekedtek egész érzületét és gondolkodás-módját.

A Londonban közelebb tartott egészségügyi kiállításnak is egyik legérdekesebb s legnagyobb figyelemmel tanulmányozott részét képezte a történeti jelmezek kiállítása. Wiengfield Lajos buzgalmból 19 székényben látható volt e helyen a brit férfi- és nő-divatok teljes sorozata hódító Vilmos korától fogva egész a mai napig. Az érdekes és még eddig ily teljességben páratlan kiállítás néhány részletét angol lapok után mi is bemutatjuk, mert nem kételkedünk abban,

cipő-orrát viseltek, a herezegek kétszer oly hosszúra is jogosultak tartották magukat, bármennyire mennydörgött is a papság ez esztelen divat ellen, mely ma csakugyan a sarkvidéki hóezírpókra emlékeztet. A nők öltözetében e korban különösen feltűnő volt a hajdísz, pártával és fátóval, de a dísz Normandiában még most sem szokatlan. S a koldusnő öltözetét, kivéve a bocskort, egészen olyan, hogy ma sem okozna feltűnést. A VIII. Henrik és Erzsébet királynő korában használt öltözetek a híres festők rajzaiból eléggé ismeretesek. De azért érdekesnek tartottuk itt bemutatni a híres bőlcsész, Verulamio Bacó nevének öltözetét, mely eléggé mutatja a nagy fényűzést, mely ez időben egy a férfiak, mint a nők öltözetében elterjedt. Károly lefejeztetése idejében a puritánok szigorú korszaka egészen ellentétes divatokat hozott be, csaknem teljes egyszerűséget, mely ridegségében kellemetlen hatást tett. A puritánok uralma különben igen rövid ideig tartott s a fényűzés csakhamar újra beköszöntött. A múlt század végén, a György királyok korában, már a legvadabb divatok uralkodtak, ép úgy, mint

minél inkább szereti a nő férjét, annál több hibáját szoktatja le a férfit. — „Minden nő, ki hűtlen férjéhez, szeretőjétől örök hűséget követel.” — „A világ visszhang, ezt gondolják a nők; dicséret ezért folytonosan embertársaidat, ha azt akarod, hogy rólad is jól beszéljenek.” — Látható e példabeszédekben, hogy a kínai nők nagyon hasonlítanak az európaiakhoz.

* Biboros lakomát rendezett egy newyorki urhölgy az öt meglatogató Capel bibornok tiszteletére. Biborszíni táncok, úvegek voltak az asztalra, az abroszt egyházi jellegű csipkék díszítették, biborszíni virágokat tettek az asztalokra és ablakokra, mely utóbbiaknak függönyei is ily színűek voltak, sőt a vendégek is megfelelő színű öltözetben jelentek meg.

* Tömeges lakodalmat rendezett Missouriban 21 jegyes pár. Az esküvő után 200 vendéggel reggeliztek, s mind a 21 pár egyszerre indult el a menyegzői utra.

* A hulla-égetés divatja Németországban most már terjedni kezd. A gothai kemenczében 1878 óta 200 hullát égettek meg, az idén 54-et. Az elégetettek közt volt 126 férfi, 69 nő és 5 gyermek.

AZ ELSŐ HÓ.

Minden évben megtörténik, és mégis minden évben bizonyos ünnepekkel lázzal jár az, mikor a reggel első világszágában derengő ablakon át, a meleg ágyból az első hóhelyek szállingózását megpillantjuk. Mintha a gyermekalkok egy fuvallata lengene felénk multunk emlékeiből, s visszaemlékeznék az örömök egész világára, melyet az első hóban üdvözöltünk. A természet, mint báli fehér ruháját próbálgató lányka, itt is, ott is kacérkodik még egy keveset önmagával, mielőtt teljes megszokással oda adná magát új helyzetének. Az első leestett újjnyi réteget hamar visszaszívja magába nap-pali csókjával, mintha bálna azt, hogy igen sokat adott; aztán tetszelgő szeszélylyel cseppenként önti alá gyér pelyheit s rátartó mosolygással látszik kérdezni: nos, tetszem-e így? Végre egy sötét éj fedezete alatt lopva lép meg s az ébredve nyíló szemek káprázva látják magok előtt a rég nem látott végtelen fehérséget.

A temetőben mintha millió meghalt lélek fehér foszlánya röpökde lengene körül saját sírját, úgy kavarog összevissza a számtalan hó-pelyh, míg végre egy-egy kereszthez csapódva zuzza szét magát. Az erdő fái feketén merednek ég felé, töredéző ágaikon vastag hóréteg ül meg, a mitől recsegett görnyedeznek, s a legkisebb fuvallat myriád csillogással szikrázó gyémántport szór szerte róluk a levegőbe. A kertek ékességei, a nyμφák, faunok és gloriettek kopaszon és nedvesen huzódnak meg s a gazda szeme elől eltakarja a ragyogó hólepel a vezető meggyét.

Az első hó látása különös hatással bír a négy lábúakra. A lehullását követő első huszon-négy órában egy állat sem meri elhagyni vacskát. A szarvas, az őz rejtekeikön maradnak, a nyul meglapul bokra közt, a róka sem meri elhagyni lyukát, s a farkas nyugtalanul kódorog elő s hátra. Mindegyikük érzi, hogy a természet szokatlanul megnehezítette az életmök után való járást. De még sokkal nagyobb aggálylyal és ijedelemmel tölti el az első leestett hó a szárnyasokat. Nem mintha fokozottabb étvágygyal bírnának a négy lábúaknál, hanem mert annak gyakoribb kielégítéséhez vannak szokva. Ott maradnak tehát, míg a hóhullás tart, ágakon vagy fészkeikben, felborzolt tollal, s csak akkor szállnak odább, ha az ég is kitisztul. Röpdösve szóródnak el, s oly hangokat hallatnak, a minőket máskülönb nem hallani tö-lük, s a melyek panaszkohoz hasonlítanak. Itt-ott fölcsednek egy-egy szemet, melyet a szél előbök sópört, vagy egy-egy vízcseppbe fagyott rovarocskát. De a holnap gyötrelme, bizonytalansága, rémülettel tölti el szíveiket, úgy hogy még bizalmatlanságukat is kénytelenek levetkőzni s azon vannak, hogy a lakottabb tájak felé közeledhessenek, tudva azt, hogy az ember, e nagy „evő” szomszédságában mégis csak könnyebb megélhetést biztosítanak számukra a járdák, utcák és házfótelek.

Kapják tehát magokat a verebek, csizék, a vörösbegy, havasi pinty stb., s ezrenként keresik fel a civilizáltabb városi helyeket. Ott szökelgetnek és szemelgetnek ablakaink alatt, ráknk nézve barna, nedves szemekkel, mint hogy ha bátorítani akarának másokat is a tél viszontagságai ellen és mintha példát akarnának adni a többi, hálátlanabb repülőeknek, a kik csak addig szeretik az otthont, míg az számukra kényelmet nyújt.

De a mily végtelen a hó majd minden élő lényre nézve, ép oly jótékony a növényzetre. Gyöngíti a hidegnek hatását és meleg takarót képez felettük, mely megvédi őket a fagy érintésétől. Csak ha a fagy megelőzte a hóhullást, akkor válik ez tehetetlenül győzelemmel szemben. 1788 decz. 31-ikén konstalták, hogy harminczhárom napi fagy után, 18 fok hideg mellett a 0 ponton alól, a fagy 585 milliméternyire hatolt be a földre. Nem csoda, hogy ilyenkor csak igen kevés telelő növény, minők a babér, magnolia, ancuba, mahonia állja ki a kemény elemi csapást, és sok conifera, s pedig a legkritikább, legsebbe jut hasonló sorra. Ha a hó közbejő s megvédi a gyökereket, néhány még helyreállhat s két-három év alatt a kár ki lehet egyenlítő. De két-három évi elvesztett gyönyörűség is nagy családias egy virág-kevelőre nézve.

Nagyító-üvegen át vizsgálva, a hócsappék

néhá igen eltérő, de rendszeren ugyanazon alap-idomokból álló alakzatokat mutatnak, melyekben a hatszög a tulnyomó. Általában az egyide-jűleg hulló cseppek formájában is megegyeznek egymással, de ha szűnnet áll be a hóhullásban, akkor ismét eltérő alakzatok követik egymást. Ha a lég hőmérséke a 0 pont felé közeledik, úgy többnyire apró tükből álló képződmények teszik a hó szövetét; nagyobb hideg mellett azonban apró jéglapocskák lépnek föl. Husz foknyi hőmérsék mellett már a hóhullás a legnagyobb ritkaságok közé tartozik. Szélesöndes időben a hó-kristályok idomai a megszabatosab-bak. Közben a kristályok formája kevésbé tisztá, míg a szél összeveri az egyes hócsillago-kat és szétzörli őket. Enyhébb légmérsék mellett is egyes kristályok nagyobb számban fagnak össze és néha igen nagy pelyheket képeznek. Tudvalevő, hogy a hó káprázató fehér színe igen erős fényvisszaverődéseket is előidéz néha s ez az oka az ugynevezett hóvakságnak, mely különösen nagyobb kiterjedésű és pusztá vidé-keken támadja meg a szemet, hol kevesebb változatosság szakítja meg a nyílt hómezőt.

Megvan a télnek és a hónak a maga karakterisztikus állatja is: a farkas. Ne higye senki azonban, hogy a farkas komának valami kedves pajtása lenne a tél. Ugyanazzal a megdöbbenéssel, ugyanazzal a levertséggel fogadja ő is az első havat, mint a többi állat, csak élelem-keresésében idez ez változást elő, s a közön-séges csirkefogó-tolvajt haramiává változtatja. Nem mintha kevésbé volna inyenéz normális időjárás mellett, de ilyenkor biztonsági érzeté-nek alárendeli inye csiklandozását, nem akarja magára vonni a közfigyelmet s meglegszik dőghulladékokkal, melyeket uton-utófélen talál, vagy könnyebb hozzáférhetőségű zsákmá-nyokkal.

Amde ha hó borítja a földet, akkor vége a könnyű életnek; a kereset nehezebb lesz. S azon arányban, a mint zsákmányai rit-kábbakká válnak, s bőjtölései sürűbebe, el-hagyja szokott tartozkodása, s a tolvajból kipat-tan az utonálló, még pedig hova-tovább mind féllelmebb alakban. Hosszu téli éjszakákon így csavarog órászámra, orrát a szélnek tartva, s ke-resve a kit földaljon. Hiába minden! A juhok be-zárva vannak az akolban, a tyukok és szárnya-sok a kretrecben szundikálnak, sehol semmi kilá-tás; kétségbeesésben vad üvöltést hallat. Ilyen-kor kockáztatja meg aztán, hogy egész a közeli falvakig hatoljon s csöppet sem fészélyezi, ha néha fényes nappal nyílt utcán és országuton mutatja magát, s megrohánja az istállókat, sőt a védtelen utasokat is. Nem ritkán fogaival és karmaival szedi szét az ől földelét, melyben kö-vér hízott sejt s fittyet sem hány a köröskörül, közvetlen közelben kivágított ablakokra.

Ujságainknak minden évben megvan a maga farkas-évjáza, s a vidéki levelezések tel-vék ilyenkor a szörnyűbbnél szörnyűbb farkas-bravourok vérengzései elősorolásával. Kétséget sem szenved, hogy habár másutt is vannak fark-asok, de nálunk mégis túlságos számban tűrik meg őket civilizációjunk nagyobb dicsőségére. Pedig épen a tél és a hó az, mely legkönnyebben földi rejtekeiket s kezünkbe adja az irtó esz-közöket ellenők. Gyökeresen azonban csak egyetlen egy szer segít, s ez az egy — a méreg. Csak hogy a mérlegnek sincsenek mindig sikere. A farkas még óvatossá bővevad a rókánál s kitűnő szagló érzékével könnyen megérzi a szá-mára kitett csalétket s még végső éhségében sem nyúl hozzá. Legtansócsább azért rongyba burkolva tenni bele a styechnint a farkas szá-mára kitett húsdarabba, de még ilyenkor is, ha rágas közben megérzi, azonnal kiköpi s hátat fordít neki, míg ha sikerül beadni neki a mér-get, őt-hat másodperc alatt vége van.

De hova beszélünk? Hiszen mi lenne a mi falusi romantikánkból farkasok nélkül? A magyar ember még alig is tartaná méltónak magához ilyen ármanys eszközökkel harcolni még egy fenevad ellen is. A gazda vakargatja fejét, ha reggelre kelve nyáját megdézsmálva látja, hanem azért hányan vannak, kiknek nincs édesebb koncertjűk, mint késő éjjel az orda-sok távoli ugatásának hangjai mellett pihenni el, s kik egy igazándi farkasbőr-bundáért elszí-nelnék azt is, ha egy egész falut látnának ma-gok mellől kiviesni a farkas garázdálkodásai következtében.

A MÜCSARNOK KIÁLLÍTÁSÁBÓL.

Az őszi műtárlat a jövő évi országos kiállítá-sára való készülődések közt találta művészeinket. De ezt a körülményt alig vehetni észre a műcsarnok most megnyílt kiállításán. Minden terem megtelt annyira, a mennyire csak lehet. Közöl négy száz a műtárgyak száma és fele hazai művészeké. Csak néhány régibb érdemes festők hiányzik, s a külföldön hírből élő művészeink, kik közül Munkácsy van képviselve Haynald bíbornok arcképével. Annál nagyobb az ifjabb nemzedék száma. A műcsarnokban minden ki-állítás mutat be új nevet, s minden kiállítás tanúsítja, hogy fiatal festőknek tanulnak, fejlőd-nek. A közönség érdeklődése is nő és ez tette-ben is nyilvánul, mint a képek rájárára tüdőtt rézlapok fölírata bizonyítja: „megvéteztük”.

Mindez nagyon megtetszik festőinkön. Töb-bet mernek, mint ez előtt, többet és lelkesebben dolgoznak és még a kezdők is hamar elfogyszat-ják már az eddigelő oly szokásos „festői tárgya-kat”, a banális motívumokat, és keresik mé-lyebben az életet, inspirációját fognak a mun-kához. A mostani kiállítás magyar művészei szembetűnőleg sokféle tárgyat dolgoztak föl, s minden genre-ban foglalkoztak.

A kiállításról most is jelent meg képes tárgymutató,* mely rajzokban is közli a tárlat számos művét, többnyire magoknak a festőknek vázlatos rajzában. Az ily illusztrált katalógusok nem művészi másolatot kívánnak nyújtani, ha-nem csak a visszaemlékezést megkönnyíteni; a csoportosítást, a felfogást bemutatni. Mutatvá-nyul most is közlünk néhányat a rajzokból.

Az életképfestők közül sok figyelemben részesül a fiatal Révész Imre, ki két év előtt a Munkácsy-díjat nyerte el, s Párisban fejleszt-ti tovább tehetségét. Egy arckép mellett nagyobb életképet is küldött a kiállításra. Petőfőről festette ezt. A költő a nép fia közt van, s költemé-nyét olvassa föl előttük, úgy látszik, egyikét hazafiasan lángoló költeményeinek, a szabad-ságharoz viharása alatt. A csoport minden egyes alakján (jellegzetes alakok) látszik a költő szavainak hatása; némelyiken az izgalom is kitűr.

Szobonya Mihály, szintén fiatal festő, a gyermek-világban keresett tárgyat. Nem új dő-log, a mit feldolgozott, de méltán sokat foglal-koztatja a festőket. A kép címe: „Beiratás.” Falusi iskola tárlat föl. Egy falusi asszony épen most hozza föl az iskolába két gyermekét, egy nagybácska fiút, ki nagy kíváncsisággal tekint körül, s egy kisebb leányt, ki föl sem meri vetni szemét a tanítóra. A padokban levő gyermekek fölhasználják a tanító elfoglaltságát. Van zaj és elevenkedés.

Kemény Jenő nagy előszeretettel festi a rokokó alakokat, a francia direktorium idejéből. A harisnyás, selyem nadrágos férfiak, a rövid dereku ruhába öltözött nők szerepelnek fest-ményein. Izléssel, elevelességgel és sok jó ötlet-tel mutatja be őket. Most is több ilyen kép van tőle. Az egyik „Két naplopó”. Ur és kutya a semmittevés nyugalomban.

Baditz Ottó, e gyorsan hírnévre emelkedett festőnk, a kiállítás egyik kedvence. Nemcsak pályatársai vannak róla jó véleménynyel. A kö-zönség is szívesen vásárolja festményeit. Egyik közelebbi kiállításon valamennyi műve (kilencez) elkel. Magvas tehetség, igazi erővel ecsetjében, melegséggel színeiben. „Madonnája” a tárlat egyik legértékesebb műve.

Tájfestészek közül Mészöly Gézáról mutat-juk be az „Országuton” festményének, e szép levegőző, üde képének vázlatát.

A külföldi művészek közt ezuttal számos lengyel jelent meg, és nemcsak számban emel-ik kiállításunk érdekességét. Közülük való Los Vladimir, kinek „Lengyel felkelői” jeles művészt ismertetnek meg.

A kiállítás egyik legnagyobb festménye a francia Ernő műve: „Színházégetés”. Bizonyára a bécsi Ring-színház katasztrófájának hatása alatt készült. A színház egyik bejáratából füst és a közönség tolu ki. Ijedelem, rémület min-den arcon. Színeszek, közönség együtt mene-külnek; tüzoltók a szivattyu-csővekké hiába akarnak behatolni. A rémült tömeg némelyeket letipor. Egy eszméletét vesztett férfit az utcza következtében.

* Képes tárgymutató a képzőművészeti társulat 1884. évi őszi kiállításához. Ára 50 kr.

Két naplopó. Kémény Jenőtől.

kövezeten fognak ápolás alá. Önként eszébe jut mindenkinek, hogy mi történhetik oda bent a színházban. A kép a hatás kellekeivel bőven el van látva.

Végül a kiállítás rajzaiból két arcképet is bemutatunk. Michalek Lajos hazánkfiának (ki Bécsben lakik) kréta-rajzaiból valók ezek. A könnyű kézzel, kifejező vonásokkal rajzolt arcképek két jeles művésztünk, Lotz Károlyt, kit éppen most ünnepelnek az operaszínházi freskóiért és Thán Mór tüntetik föl.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

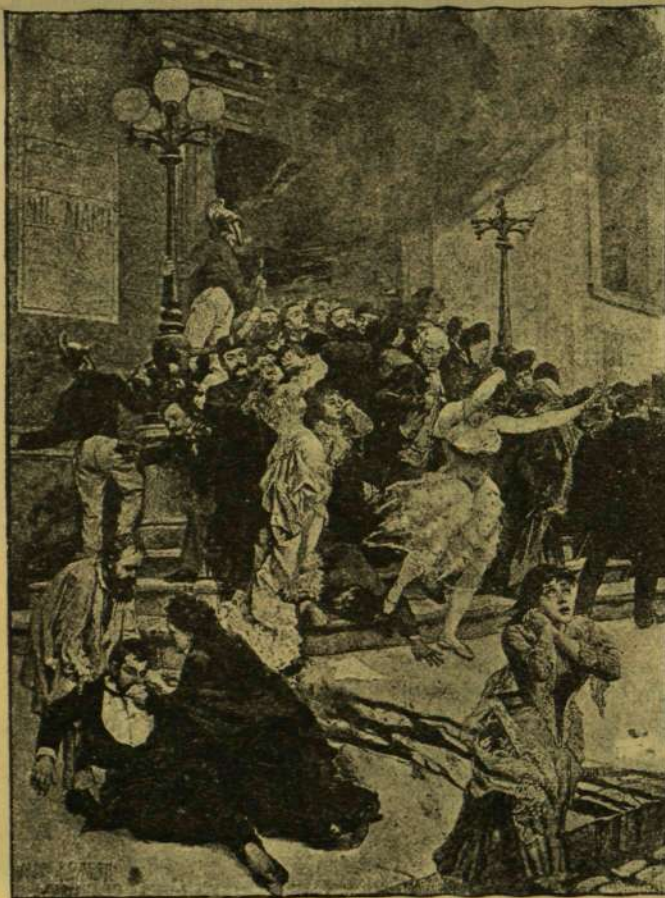
Párisból Samarkandig, Ujfalvy Károly utazása a Ferganahban, Kuldsában és nyugati Szibériában. Irtá Ujfalvy-Bourdon Mária. Egyik legérdekesebb utazásról szól vonzó módon. A magyar születésű Ujfalvy a francia kormány megbízásából járta be 1876-ban Közép-Ázsiát egy részét, mely most annyira érdekli a földrajz barátait, s mely iránt ép úgy a jeles utazók élénkítették föl a figyelmet, mint Afrika iránt Livingstone és Stanley, hogy többet ne említsünk. Ujfalvyval neje szintén megosztotta a fáradságos utat, s ő írta le az utazás élményeit, tapasztalatait francia nyelven. Ez utazásról és utalirásról annak idejében lapunk is megemlékezett. Magyar kiadására a Révai-testvérek vállalkoztak, kik jó földrajzi munkák áttüzetésére egész folyamokat indítottak. Így jelent meg náluk Kreith uti könyve arról az utazásról, melyet gróf Széchenyi Béla kíséretében tett Tibet felé; továbbá Stanley híres afrikai utazása. Kiegészíti e vállalatokat most az Ujfalvy uti könyve. Majd negyvenkét ívet foglal el és közel kétszáz művészi kivitelű illusztráció van benne, az utazó-pár arcképével együtt. A leírás a hosszú uti eseményeit, a megjárt földeket, népeket sajátosságaikkal együtt, az uti kalandokat eleven láncolatban mutatja be, s a tárgy tanulságos volta mellett az író megjegyzései és könnyed elbeszélő modora után élvezettel gyarapíthatjuk földrajzi és népművelési tudásunkat. A földrajz körében éppen nem valami gazdag a magyar irodalom. Egy ily nagyobb munkának tehát megvan a maga jelentősége, s hogy ezt minél jobban föléreze a magyar közönség, nagyon kíváncsok. A kiállítás díszes, az eredeti munka illusztrációival, melyek közül nem egy jeles művész munkája, mint Veresságán, Lancelot, Bayard, Taylor, Clerget, stb. Fűzve 6 forint az ára; diszkötésben pedig 8 forint.

Szépirodalmi művek. A Révai-testvérek kiadásában három szépirodalmi munka jelent meg a legközelebbi napokban. «A ki senkié sem», regény Tóth Sándortól, ki nem régiben egy kötet elbeszéléssel adta jelét tehetségének, s most e tehetségével nagyobb műben tesz kísérletet. Ára 1 frt 20 kr. «A nő», regény, írta V. Sárffy Ignác, ára 1 forint. «Első lépés», beszédek Caillag Mátétól, ki tiz kisebb elbeszélés közreadásával teszi meg az «első lépést» a könyvírásban. Ára 1 frt.

Egy tehetséges fiatal költő, Palágyi Lajos, kitől lapunk is már több sikerült költeményt közölt, egy kötet költeményre nyit előfizetési fölhívást. A fölhívás, melyet a költészet-kedvelő közönség figyelmébe ajánlunk, így hangzik:

Az év végén vagy újév első havában egy kötet költeményem fog megjelenni, melynek egy része a

fővárosi szépirodalmi lapokban már napvilágot látott. Kérem az irodalomkedvelő közönséget, hogy becses pártolásával a kötet kiadását nekem lehetővé tegye. A könyv a «Pallas» irodalmi társaság nyomdájából 8—10 ívnyi tartalommal fog kikerülni. Előfizetési ára 1 frt 50 kr. Az előfizetési pénz

Színházgés. Ernstől.

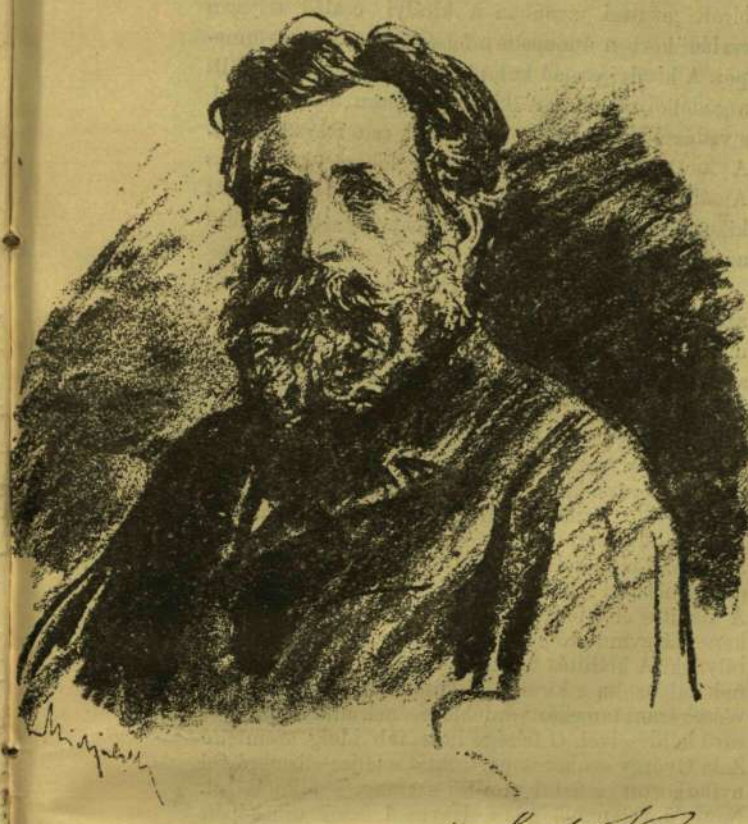
Thán Mór. Michalek Lajos kréta-rajza.

Madonna. Baditz Ottótól.

Országuton. Mészoly Gézátl.

Lotz Károly. Michalek Lajos kréta-rajza.

Lengyel felkelők. Los Vladimirtól.

Gallé Dániel urhoz (Budapest, Lápót-utca 46) czimzendők. Budapest, nov. 20-án. Palágyi Lajos.

Egyházi beszédek, hírneves francia szónokok műveiből kidolgozta Heteszy Viktor, drámafői ref. lelkész. Összesen tizenkét jól válogatott beszédet közöl, s minden beszéd után két-két üres lapot, hogy a lelkész az olvasás közben támadt gondolatát oda jegyezhesse. Pécsen jelent meg, s lesz még második kötete is. Ára 1 frt.

Képes mesék kis gyermekek számára, írta Greguss Ágost. Körülbelül ötven színezett képcske van benne a gyermek-életből és az állatvilágból, s

minden képhez hangzatos és eszes vers; végül pedig abc. Most már harmadik kiadást rendezett belőle Grill Károly, s ára kemény kötésben 80 kr.

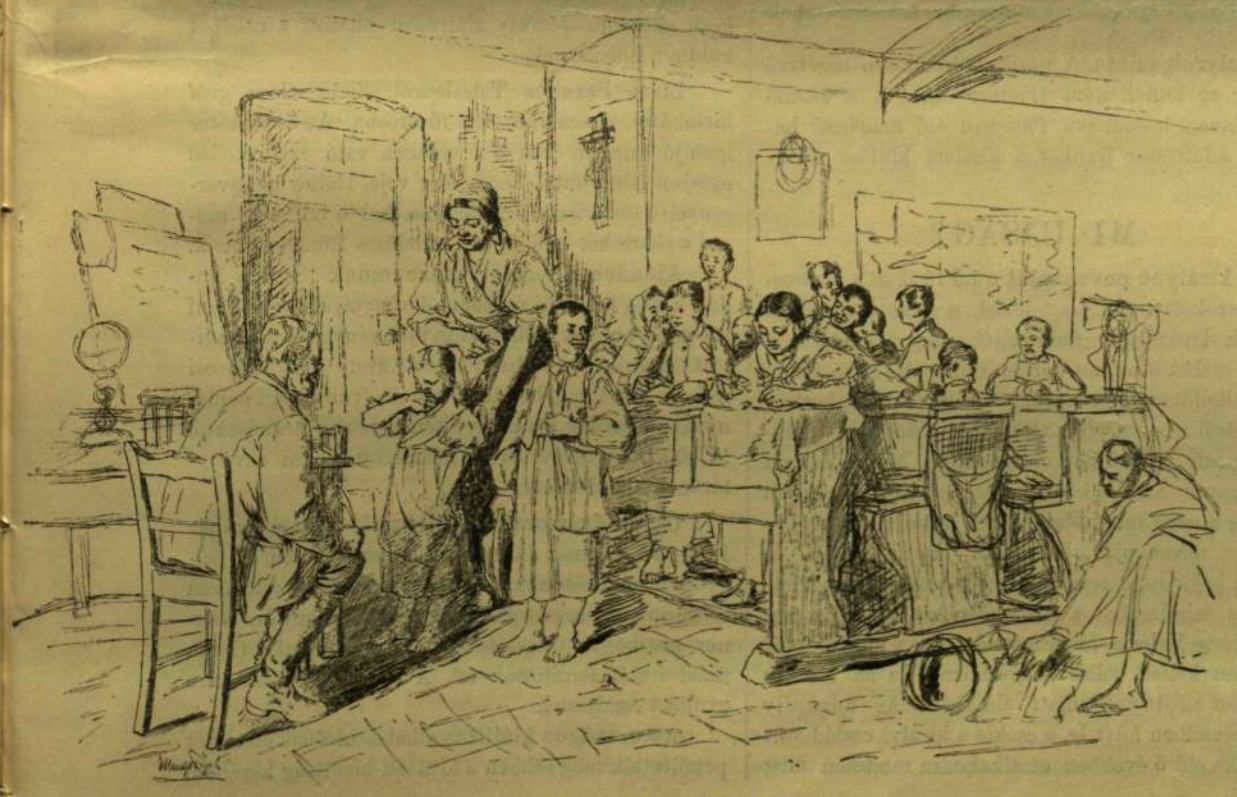
Naptárak. A Légrady-testvérek kiadásában megjelenő tárcza-kötésű naptárakból ismét kettőt kaptunk. Egyik «Orvosi zsebnaptár», tizenhatodik évfolyam, szerkeszti dr. Lőrinczi Ferencz. Tartalma orvosi közlemények, egészségügyi intézkedések, tanácsok, orvosi czimtár, a budapesti gyógyszerár-tulajdonosok névsora, és jegyzetekre való üres lapok. Ára 1 frt 40 kr. Szintén ilyen kiállítás a «Tanító zsebnaptár», tizedik folyam. Ezt a folyamat is György Aladár szerkesztette, igen tartalmasan, sok közleményt adva az oktatásról, az újabb intézkedésekről, felsorolva az e téren fölmerült nevezetesebb eseményeket. Benne van a közoktatási czimtár is, stb. Ára 1 forint 20 krajczár. — «Magyar háziaszónokok naptára», szerkeszti Vértess József, a «Magyar háziaszónokok» című lap szerkesztője. Nagyobb terjedelmű naptár-olvasmányokkal, tudnivalókkal, s gazdaszónokoknak való jegyzésekre készült naplórovatokkal. Verset írt bele Pálmai Ilka is, továbbá Lévai Sándor, Perényi Kálmán; cikkeit és elbeszéléseit maga a szerkesztő, Sághy Józsa, Majthényi Flóra, Déri Gyula, Prém József, Gaál Karolin, Halász Dezső, Sikor Margit, Beniczky Irma stb. Ára 1 frt. — «Közgazdasági nemzeti kalendárium», hivatali és irodai használatra. Magában foglalja a közös és magyar miniszteriumok, az összes hatóságok, bíróságok, ügyvédek, egyházi kerületek, orvosok, képviselők czimtarát; posta és távirati szabályokat, sorsjegyek huzásának napját stb. Kiadta a Tettey-féle czég, ára 80 kr, kötéve 1 forint.

Folyóiratok. A «Századok» novemberi füzetében Pauler Gyula hazai történeti kútfőnek egyik legrégibb emlékéiről, a Hartvic-kodexről ír, melynek több másolata maradt fent, s kimutatja, hogy a múzeumban levő kodex, habár a legrégibb másolat, de nem a legteljesebb, mert több önkényes betoldás van benne. A többi közlemények az előbbi füzetben megkezdődött cikkek folytatásai. — A «Hazánk» új füzetében folytatódó dolgozatok: Kossuth, a szónok és író. — A tiszai határőrvédek, Iványi Istvántól; «Rettegi György emlékiratai», Torma Károly közlésében. Id. Szinnyei József is folytatja 1848—49-ből származó komáromi naplójegyzetét, melyek becses korrajzi adatokat foglalnak magokban. Új értekezést Gelich Rikárd írt, «A világosi fegyverletétel»-ről; Szilágyi Sándor pedig másolatban közli Kossuthnak egy német levelét, melyet 1849-ben a dandalmas váci csatát megelőző napokban írt Bayer ezredesnek, továbbá ama haditanács jegyzőkönyvét, mely elfogadta Görgei lemondását a hadügyminiszterségről. A füzet élén Görgei Arthurnak Barabás által 1849-ben rajzolt arcképe látható. — A «Természettudományi Közöny», novemberi füzete közli Szily Kálmán dolgozatát, melyet «Bolyai Farkas»-ról az akadémia ülésén olvasott föl. Dr. Illosvay Lajostól «A tudományos chemia állapotáról», Dudich Endrétől «A művész-rovarokról» szóló értekezés van még a füzetben. — A «Philológiai Közöny» legutóbbi számában Heinrich Gusztáv «Faust és rokonai»-ról ír, ezenkívül Schreiber Márton, Kont Ignác, Némethy Géza stb. adtak bele értekezéseket. A «Nemzetgazdasági Szemle» új füzetében Schwarz B. folytatja az ágiórol írt tanulmányait, Gelléri Mór pedig cikksorozatát kezd «A kiállításokról hajdan és most». Sok hasznos kisebb közlemény van még a nagyobb cikkek mellett. — A «Figyelő» irodalomtörténeti közöny új számában Salzer Béla, Vándory Rezső, Abafi Lajos, Jancsó Benedek, Csapár Benedek és Szinnyei József adtak irodalomtörténeti közleményeket. — A «Filozófiai Szemle» szerkesztője: Böhm Károly lemondott az állásáról s helyére dr. Buday József tanárt kérték föl szerkesztőnek, Bokor József sárospataki akadémiai tanárt pedig szerkesztőtársul.

Négy zenemű czimen hangjegyzet jelent meg id. Abrányi Kornéltól, Táborcsy és Parsch kiadásában. Ára 4 frt, de külön is kapható egy-egy zenemű. A négy mű: «Magyar rhapsodia», hatodik magyar

Petőfi. Révész Imrétől.

Beiratás. Szobonya Mihálytól.

ábránd, zongorára két kézre, ára másfél forint; «A hegedős», ballada magyar irályban, énekhangra zongorakísérettel, szövege Hevesi Józseftől, ára 80 kr.; «Távol tőle», ábrándkép, zongorára két kézre, ára 80 kr. «Három eredeti magyar dal», énekhangra, zongorakísérettel, ára 90 kr.

A nemzeti színházban a legközelebbi újdonság Jókai Móról «Az arany ember» lesz, melyet nagy költséggel maga dolgozott regényéből a színpad számára. A népszínházban a hó 15-ikén eredeti népdrama bemutatója volt. Rákosi Jenő «Magdolna» színműve került előadásra.

Realis vonásokkal írt, drámailag dolgozott tárgy, mely nagyon különbözik a népszínház játékindjén levő eredeti daraboknak mind az anyagától, mind szerkezetétől. Sötét kép, nagy halmazza az erős hatású dolgoknak, de hivatott kézbe jutott. Nem ártana, ha nem volna meg benne mindaz, a mi megvan, azonban a fölösleg sem mindig hatástalan. De egy drasztikus vonás olyan, melyre semmi szükség. Falun paraszt emberek közt kezdődik a darab, s aztán a főváros válik színhelyül. A falu, a város egyaránt a legsötétebb árnyat veti; ebben az árnyban kúdnak az alakok. A mese érdekfeszítőn folyik, s nagy mozgató erők, mely indulatok és szenzációk jelenek hajtják. Mindjárt az elején a legnagyobb bűnt, az apagyilkosságot indítja meg a drámát; aztán van ékszerlopás, törvényszéki jelenet, tivornya, aljasaság, megfojtás. Nem könnyű kézbe való dolgok. Rákosi formásan és hatással tudta kezelni.

Magdolna egy parasztlány, kit tévedések, bűnök fokozatosan pusztítanak el. Nem lehet azé a paraszt legényé, Gyömbér Lacié, a kit szeret, mert a legény apja gyűlöli az ő anyját, mivel egykor jegyben járt. Az apa egy adósság miatt kitűzi Magdolna anyját még hajlékából is. Laci szököttel kezd apjával, kezét emelnek egymásra, s a fia egy sarlóval megöli apját. Laci elbujdosik, Magdolna a fővárosba jut család nélkül. Itt találkoznak megint, de egy végtelen pillanatban, mikor Magdolnát azzal gyanúsítják, hogy egy ékszer ellopott a házból, pedig gazdája fia, Koronai Bercei tette zálogba. A bujdosó Laciét elfogják. Magdolnát azzal ítélik Koronai Bercei, hogy ő megmenekítette Laciét, ha Magdolna elfogadja az ő szerelmét. Magdolna elbukik, s mikor kedvesét husz évre ítélik, akkor az ő számára szines többé mit várni az életől, hanem elfogadja, a mit kínál. Sülyed folyoszon. Előbb a pezsgő járja, aztán a pálinka. Gonosz szelleme, Koronai arra is rá akarja venni, hogy beháldozon egy fiatal lányt, Magdust. Egyikőjük sem tudja, hogy ez a leány tulajdon gyermekük. Laci épen akkor szabadul ki a fogházból, s megfojtja Koronai Berceit, Magdolna pedig meghal.

Ez váza a nagy mozgású darabnak, mely a szereplőknek is nagy tért nyújt. Pálmai Lőkán eddig még nem volt alkalma nagyobb drámai szerepre. Mint Magdolna új oldalról mutatta be tehetségét s e hosszú és változatos siker azért sűrűn méltányolta a közönség. A népszínház legjobb erői: Rákosi Sándor, Eöry, Tihanyi, Tóth Antal, Szilágyi, Tóth Ilon játszóak a többi szerepeket.

KÖZINTÉZETEK ÉS EGYLETEK.

Magyar iparművészeti társulat. Trefort miniszter buzgólkodására iparművészeti társulat van alakulóban, melynek czéja a hazai iparművészet termékei iránt közérdeklődést ébresztani, jelesebb iparművészeti czikkeket vásárolni; díjakat tűzni ki műtárgyak készítésére; pályázatokat hirdetni iparművészeti tervek, esetleg közérdeklődés szakkérdések iródmái fejtegetésére, stb. Ez ügyben a hó 18-án ismét értekezlet volt. Trefort elnökölte alatt.

Az értekezleten megjelentek gr. Széchenyi Pál miniszter, Ipolyi Arnold, püspök, Matkovics Sándor államtitkár, Szalay Imre közoktatásügyi miniszter, tanácsos, gróf Apponyi Albert, Falk Miksa, Jókai Mór, Pulszky Ferenc, Pulszky Károly orsz. képviselők; az orsz. iparegyesület részéről: Zichy Jenő elnök, Mudrony Soma igazgató, a főváros részéről: Ráth Károly főpolgármester és Gerlóczy Károly alpolgármester, Fraknói Vilmos akad. főtitkár, Keleti Gusztáv, a képművészeti társulat igazgatója, Keleti Gusztáv, a képművészeti társulat igazgatója, és Radisics Jenő titkár. Trefort miniszter bejelentette, hogy a legutóbbi értekezlet óta a kiküldött bizottság kibocsátott egy felhívást az iparkamarákhoz, melyben kéri azokat, hogy az iparművészeti társulatnak munkájában segítségére legyenek. Bemutatta az alapszabályokat is, melyeket az értekezlet elfogadott. A társulat a tagok közt iparművészeti tárgyakból sorolást rendez; tehetséges tanulókat, segédkeket anyagiilag támogat; a hazai ipar külföldi képviseltetéséről gondoskodik; a régebbi magyar műipar emlékeinek felkutatásában közreműködik; a társulat működéséről, iparos tagjainak czímátárával ellátott évkönyvet ad ki.

Mária-Dorottya egyesület. Tanítónők menedék házána építésére szervező bizottság alakult,

mely József főherczeg leányát, Mária-Dorottya főherczegnőt kérte föl az egyesület védnökeül. A főherczegnő ezt elfogadta, s a bizottság elhatározta, hogy az egyesület «Mária-Dorottya-egyesület» címet viseljen. A kibocsátott 700 gyűjtőből beérkezett 312, melyeken összesen 3661 forint 25 krnyi összeg van jegyezve. Bischitz Dávidné közbenjárására báró Hirsch 2000 frttal az egyesület alapítói közé lépett. Alapítványokat tettek meg Weisz Bernát Ferenc 100 frttal és Zürzen Janka 50 frttal. Az egyesületnek eddig 296 rendes tagja van.

A magyar tud. akadémia nov. 17-iki ülésén tartotta székgfoglaltját Hógyes Endre tanár, mint levelező tag. Köszönetet mondván a megválasztásért, újabb részt olvasott föl «Az asszociál szemmegzások» című nagyobb tanulmányából, melyben saját buvárlatainak eredményeit dolgozta föl. A tanulmány két előbbi részét szintén az akadémia előtt mutatta volt be. Előadását rajzokból is magyarázta s a kísérlet alá vett állat mozgására szolgáló új eszközt is mutatta be. A székgfoglalt megjelenezte.

Eötvös Loránd a természettudományi bizottság részéről bemutatta Fialowsky Lajosnak Melius Péter herbariumáról írt dolgozatát. A magyar reform. egyház alapítója, Melius Péter (Juhász Péter) debreczeni püspök «Herbariumát» az akadémia ki fogja adni, s Fialowsky rendezte saját alá életrajzi adatokkal, bevezetéssel és bő magyarázatokkal. Melius, kinek születését és sirja helyét a feledés takarja (meghalt 1572-ben), a sors csapásai dacára 11 év alatt 28 munkát írt. «Herbarium»-ában 2000-re tehető magyar növénynevet talált Fialowsky s ezeket tisztázta. E czél elérésére a Herbarium írójának életviszonyait, tanulmányait, irodalmi tevékenységét, különösen pedig a mi kut. és segédforrásait vette vizsgálat alá. Miután kimutatta, hogy a Herbarium az Alföld középének szánt olcsó orvosi tanácsadó, és Lonicerus «Historiae naturalis opus novum» című könyvének több más író művének felhasználásával írt utánzatja s részben fordítása, és miután a szöveget az értelemzavaró hibáktól megtisztította: hozzá lát a növénynevek meghatározásához is, s felsorolta, hogy a Herbarium 627 növényfajt tárgyal. — Tégla Gábor dévai reáliskolai igazgató volt az utolsó értekezés: «Az erdőfalvi barlangok és szomszédos sziklák ősméltani leletei, tekintettel az erdélyi Érc-hegység déli részén a történelem előtti korból kimutatható átjárókra». Dr. Szabó József olvasta föl. Tégla az akadémia természettudományi bizottságának támogatásával folytatott kutatásokat az erdélyi barlangokban, ősméltani nyomok után, s kutatásairól koronként jelentést tesz.

A természettudományi társulat a hó 19-én este a vegytani intézetben szakulást tartott, melyet szépszámu közönség jelenlétében dr. Kiss Károly nyitott meg «Lassan kisló elektromos szikrák kémiai hatásairól» című értekezésével. Ezután Imrey Béla a nagyvági híres tellurizerek helyéről értekezett. Sajó Károly tanár pedig a rovarvilág köréből közölt megfigyeléseket. Végül Kalcinszky Sándor felolvasta dr. Hankó Vilmos értekezését, melyben leírja, hogy miképen kell kezelni az ásványvizeket, hogyan töltsük meg és dugaszoljuk be a palackokat, miképen készítsük el a meleg fürdőt, és végül, hogyan kezelik az ásványvizeket az erdélyi részeken. A szakülés után tartott választmányi ülésen folyó ügyeket intézték el. A Bugát-alap zoológiai 300 frtos pályázatára a kizűtött határidőig egy munka érkezett a «Hazartha polyptera»-ról, mely bírálatra adatott ki. Ezután 26 új tagot jelentettek be, kikkel a tagok száma 5789 lett.

Helyreigazítás. A párisi kölcsönösen segélyező magyar együletnek nem Wagner Sándor, a kitűnő festő, hanem hasonnevű, Párisban élő magánzó gránkfiá adott ezer frankot a kholera kiűtése alkalmából.

MI UJSÁG?

A királyné nevenapját a hó 19-ikén a fővárosban a szokott isteni tisztelettel, s a középületeken lobogók kitűzésével ünnepelték meg. Gödöllőn a királyi család bizalmas körben ünnepelt. E hó 18-án este Gödöllőn kivilágították. A királyi család a kastély terraszáról nézte a világlátást. Ebéd után, este 8 óra körül a király, a királynéasszony, továbbá Mária Valéria főherczegnő, Amália bajor herczegnő és Lichtenstein herczeg a nagy teremben gyűltek össze, hol a királyasszony nevenapja alkalmából Mária-Valéria és Amália bajor herczegnő eljátszották azt a kis egyfelvonásos színdarabot, a «Makrancos» címűt, a melyet Mária Valéria főherczegnő írt s a melyet már régebben kellett volna színre hozni, de az előadás közbejött akadályok miatt elmaradt. Az ünnepély egész csendben folyt le, s csak a királyi család volt jelen. Az előző években ez alkalomra rendszeren meg

szokták volt hívni a gödöllői plébánost és a szolgabírást, ezúttal azonban a királyi család teljesen családi körben ünnepelte a felségess asszony nevére. A királyi család különben igen nyugodtan tölti a gödöllői napokat. A király rendszeren 5 órakor kel, s vadászatra megy, a melyről csak este felé tér haza. A királyasszony Mária Valéria főherczegnővel és Amália bajor herczegnővel két óra tájban szokott kikocsizni. A délelőtti folyamában Erzsébet királyasszony sétalovaglásra is tesz.

A király a műcsarnokban és az iparművészeti muzeumban. Ő felsége e hó 15-ikén délben meglátogatta a műcsarnok kiállítását, aztán pedig a szintén abban az épületben levő iparművészeti muzeumot.

A királyt az előcsarnokban Trefort miniszter, Szalay Imre osztálytanácsos, Keleti Gusztáv a képművészeti társulat igazgatója, Telepy Károly műtárnok, dr. Szmezsányi Miklós titkár fogadták. Az iparművészeti muzeumot Ráth György felügyelő, kir. táblai tanácselnök, Uhl Sándor és Radisics Sándor miniszteri fogalmazók képviselték a fogadtatásnál. A kiállítás első termében Szmezsányi titkár a nagy képes tárgymutató egy példányát nyújtotta át a királynak. A kiállítás terméiben Telepy Károly műtárnok kalauzolta a királyt, ki különösen a magyar művészek iránt tanúsított érdeklődésének adta kifejezését sűrű kérdéseivel. Ő felsége hosszabb ideig szemlét tartott a királyi szoborportoztatán s teljes elismeréssel nyilatkozott a fiatal művész szerencsés alkotásáról. Nagy figyelemmel nézte Haynald érsek arcképét, melyet Munkácsy festett, s csak e napokban állították ki. Keleti Gusztáv igazgató felhívta az uralkodó figyelmét Telepy Károlynak «Szamos éle» című erdélyi tájfestményére, melyre nézve a király a művészt megkérdezte, vajjon kapható-e még a kép? Telepy igenlő válaszára a király kijelentette, hogy azt maga részére megtartja. A műcsarnokból a király az iparművészeti muzeumba ment, hol Ráth György és Radisics Jenő kalauzolták ő felségét. A muzeumot megtekintvén, annak utolsó helyiségét, az újonnan felállított butorosztaírt nézte meg, és fölöttéből elismerőleg nyilatkozott. Az olvasó- és rajzteremben ő felsége kérdőszókat adott az iránt, vajjon sokan használják-e az iparosok közül a kiállítást a látható megelégedéssel fogadták Ráth György elnöknek ama válaszára, hogy napról-napra többen látogatják. Az olvasó teremből a kiállítás terembe ment ő felsége, hol a miniszter először is az iparművészeti muzeum galvanoplasztikai intézetében készült sikerült utánzatokat és ezek készítőjét if. Herpka Károly tanárt mutatta be. Ő felsége három negyed órát töltött a muzeumban. A műcsarnokból a király az idén is több festményt vásárolt meg, s e végén Telepy Károly műtárnok Gödöllőre hivatott.

Ő felsége a következő műveket találta megvásárolandónak: «Ebed után», életkép Temple János-tól, «A mezőn», Böhm Páltól, «Fűrészmalom a Szalkammergutban», Nadler Róberttől, «Szamos éle», erdélyi táj, Telepy Károlytól, «Próba után», Jendrassik Jenőtől, «A két naplopó», Kémény Jentől, «Ebed előtt», Roskovics Ignácztól és «Egy ellenséges kartság», Kossák Alberttől s ezen olajfestményeken kívül még a «Kigyóval küzdő férfi» című szoborművet Loranfi Antaltól. E művek az ősi kiállítás bezárásáig a műcsarnokban maradnak.

A király Munkácsynak. Munkácsy Mihály, Trefort miniszter utján művészi albumot nyújtott át király ő felségének. A király szintén Trefort miniszter által fejeztet ki köszönetét, egyuttal pedig saját kezű «Ferencz József» aláírással ellátott arcképet küldte a művésznek.

Liszt Ferencz Tetétlenről. Zichy Géza gróf birtokáról, visszaérkezett a fővárosba. Az ősz mester igen jó színben van s a vidéken való tartózkodás egészen felüdítette. Liszt főleg veje, Bülow hangversenyeire tért vissza a fővárosba, hol e hó 26-ig marad s ekkor két hónapig tartózkodásra Rómába utazik.

Ajándék a nemzeti muzeumnak. Semsey Andor, a ki a nemzeti muzeum ásványtárát s a földtani intézetet oly sok és becses gyűjteménnyel gazdagította, legújában néhai Fanser Károly volt fővárosi gyógyszerész nagybecsű s ritka magyarországi példányokban gazdag ásványgyűjteményét az örökösöktől 17.500 frton megvette s a nemzeti muzeum ásványtárának ajándékozta.

Ötven éves orvosi jubileumát ünnepli január 12-én dr. Wagner János, a tudományegyetem II. belgyógyászati székének tanára. Tanítványai az alkalom megünneplésére mozgalmat indítottak, hogy dr. Wagner arcképet megfestessék és erre Stetka Gyula fiatal festő szőlítették fel. A festmény költségeit gyűjtést rendeznek.

Az országos kiállítás elhalasztásának eszméjét pendítették meg többen a fővárosi bizottság körében,

leginkább orvosok, kik az elhalasztásra a kholerajárványból merítenek okot. Indítványt is akarnak tenni a főváros közgyűlésén, oly formán, hogy a közgyűlés a kormányhoz nyújtsa be az elhalasztásra vonatkozó okokat. A kholera azonban még távol lévő, az elhalasztásnak sok az ellenzője, s ezek azt is felhózzák, hogy az elhalasztás meghosszabbítaná azt a nem valami kívánatos állapotot, melyben Budapest van most drágás és lakbér tekintetében. A kiállítás országos bizottsága kijelentette, hogy az elhalasztásról szó sem lehet.

A kiállításon kitüntetésben részesülők részére kétféle: dísz és elismerő oklevél kibocsátását határozta el a kiállítás elnöksége. E diplomákra beérkezett tervek közül a Schikendanz Albert műépítész és Rauscher Lajos tanár terveit fogadták el. Schikendanz terve szerint az okmány renaissance-stílus s szélessége 60 és magassága 50 centiméter. Felső Magyarországi és társországnak czimere van, melyet az «Irodalom» és «Művészet» alakjai vesznek körül, alul a nagy iparcarnok képe, két oldalt az «Ipar» és «Kereskedelem» allegorikus nőalakjával. E diploma fametszetét Dürer-féle modorban most készíti Morelli Gusztáv. — A nagy panoráma iránt, melyben hazai nevezetesebb fürdőink plasztikai megoldatai lesznek kiállítva, külföldön is nagy az érdeklődés s eddig számos külföldi fürdő, köztük Gastein, Marienbad és Salsburga folyamodott a gyűjteménybe való felvétel végett. A panorámába eddig a következő fürdők vannak felvéve: Borszék, Bártfa, budai Erzsébetfürdő, Herkulesfürdő, Tuszán Marilla-völgy, Margitsziget, Buzsádfürdő, Dobosnaburg, Ó. Új- és Alsó Tatrafürdő. Minthogy a panorámában ezeken kívül még csak három fürdő részére van hely, a panoráma-szövetkezet elhatározta, hogy e helyekre csak azokat a fürdőket veszi fel, melyeknek bemutatása a kiállításnak előnyére fog szolgálni. — A néprajzi kiállítás állományban a már eddig elfogadott néprajzelemek terméivel legújában két érdekes szoba és csoportozat járul, az egyik a torozók, melyet Moldován Gergely torda-aranyosmeggéi tanfelügyelő kezdeményezésére Torozók város saját költségén maga állít fel s a másik egy helyfalu csángószoba, melyet Nagy Gyula brassói kir. erdő-felügyelő állít egybe.

Új hid a Dunán. A főváros közti hidak elégtelenek már régen a forgalomra, s mindinkább foglalkozni kezdenek egy új hid terével. Tanácskozáskor, gyűléseket is tartottak már s tervek szintén bőven készültek. A fővárosi egyület (mely kizárólag Budapest ügyeivel szorított foglalkozni) egy bizottságot is alakított, mely a kérdést tanulmányozza, hogy aztán a városi törvényhatóság figyelmébe lehessen ajánlani. A bizottság az új hidat a plébánia előtt óhajtaná építeni, egészen eltérőleg attól a régi tervtől, hogy alább, a vámbáz előtt volna levezélszerűen. Harmadik millió frtal teszik a költségeket, de egy könnyebb hidat gyors közlekedésre, 1.200.000 frt-ból is lehetne emelni.

A színházak vasfüggönye gyakran mezarvarja az előadásokat. A nagy súly alatt könnyen törlik, romlik a felvonó gépezet, a függöny egyszerűen csak lezuhan, aztán nem bírják többé fölhozni, és abba kell hagyni az előadást. Így volt múlt hétben a bécsi operaházban, a hó a harmadik felvonás közben történt meg a baleset, s a közönségnek haza kellett menni. Most már másodsor ismétlődött ez az operaszínházban. A bécsi Carl-színházban pedig egy ízben képtelenek voltak az előadás elején felhozni a vaslesemet s a közönségnek vissza kellett adni a beletti díjat.

Magyar régiségek Kínában. A kínai kormány nemrég elhatározta, hogy kibővítsé a mukdeni császári palotát, hogy az ott felhalmozott kincseket, régiségeket alkalmasabb módon helyeztesse el. Ezek a kincsek és régiségek nemcsak a kínai, hanem a magyar tudósokat és történetbuvárokat is érdekelné fogják, mert a tatárok, midőn pusztítva nyomultak előre és hazaként is eltelepít, rendkívül sok szakkönyvet raboltak és azt, midőn visszatértek Ázsiába, Urga és Kuko-Choto szent városokban helyezték el. Innen résznit Mukdenbe, résznit a pekingi császári palotába vándoroltak ezek a kincsek, melyek között talán nem egy értékes ereklje, nem egy érdekes kézirat lehet a magyar, morva és cseh városokból és kolostorokból.

Magyar lap Amerikában. A New-Yorkban megjelenő «Amerikai Nemzet» szerkesztője, Nyitrai Emil, néhány nap óta Budapestben időz. A vállalat, melyet távol a tengeren túl alkotott, dícséretes s hazafias feladatot követ. Egyrészt ében tartja a magyar nemzeti érzést a kivándoroltakban, másrészt szellemi összekötő kápest képez a 600.000 főnyi amerikai magyarság s itthon az anyaországban élők között.

között. E szép hivatást a lap eddig hatékonyan teljesítette s legutóbb is egy fontos kérdésre hívta föl a hazai egyházi körök figyelmét. Magyar kath. pap Amerikában nincs s a kivándorló tótok ezrei cseh papok vezetésére alá kerülnek, kik tele tónik őket pánszláv eszmékkel. Egy annál fontosabb, mert a tót kivándorlók nagy része idővel vissza szokott térni hozzánk s itthon is pánszláv eszmék terjesztője lesz. Az «Amerikai Nemzet» mint ezen kérdésben, úgy minden más mozgalomban a hazafias magyar álláspontot foglalja el s itthon is megérdemli a támogatást.

Új Korvin-kodex. A hamburgi városi könyvtárban egy Korvin-kodexet fedeztek föl, melyet eddig Mátyás király könyvtárának legavatottabb buvárlója és száznál több Korvin-kodex ismertetője, Rómer Flóris sem ismert. A díszes pergament-kézirat Tibulus, Propertius és Catullus műveit tartalmazza és 164 levélből áll. A Korvin-kodexeket díszíteni szokott ékes czimlap és az eredeti kötés hiányzik, de a Korvin-czimer megvan az elején; a pergament és az írás szintén arra vallanak, hogy ez a kodex egykoron Mátyás király könyvtárában foglalt helyet. A becses felfedezés érdeme dr. Istert, a könyvtár igazgatóját illeti, a ki a kodexet részletesen ismerteteti.

Az egyik Kunhalom felásatása. Az alföldi híres Kunhalom egyikében P. Pálán Kada Elek volt képviselő nemrégiben többféle emberi ereklyére és két teljes csontváza akadt, melyeket a budapesti antropológiai intézet igazgatója, dr. Török Aurélián küldött föl, ki megállapította, hogy azok koponya hosszúságuknál, de még más tekintetben is lényegesen eltérnek az Alpár vidékén talált csontvázaktól, és az új típus megállapítása érdekében megkérte Schweiger Nándor birtokost a halom felásatására. A tulajdonos a halomnak saját költségén felásatását is magára vállalta. A felásás a napokban meg is történt. Első nap egy családi sírboltra akadtak, de egy elrozsdásodott vasdarabban kívül mitsem találtak benne, ami arra mutat, hogy e kriptát már régebbi idők előtt kirabolták. E sírbolton kívül 22 sír ásatott fel, melyekből 7 teljes női csontváz került elő, s azok mind a hosszuféjű-typushoz tartoznak.

A «Jogtudományi Közlöny» november 21-iki (47-ik) száma a következő tartalommal jelent meg:

A gyámsági törvény módosításáról szóló törvényjavaslat. Hatályban a nagyváradi ügyvédtől. — A szerzői jogról szóló (1884: XVI.) tiziknek a zene-művek és zeneszerzők jogviszonyáról szóló rendelkezései. Dr. Schütz Mikától. — Jogczim szerzés módja és telekkönyv. Dr. S. A. A-tól. — Törvénykezési Szemle: A telekkönyvbe bekebelezett tőkék kamatai kielégítésének kérdése. Sateho Kornél budapesti ügyvédtől. — Az árverési vevő jogai. Offner Ferenc budapesti ügyvédtől. — Kulonfélek.

MELLÉKLET: Curiai Határozatok. — A magyar kir. pénzügyi közigazgatási bíróság határozatai.

— Csuz- és köszvényben szenvedők számára Krieger György Budapest kálvin-téri gyógy-szertár-tulajdonosnak egy új találmányát ajánlják, mely Reparatör néven árulatik a gyógyszerárakban. A feltaláló, mielőtt készítményét a közforgalomba bocsátotta volna, — hogy annak hatásáról is meggyőződjék, — a Rókus-kórházban felajánlotta, hogy a javalt esetekben alkalmazza készítményét, melyet a szükséges mennyiségben ingyen ad a kórháznak. A kísérletek meglepő eredményt mutattak, a mennyiben 135 beteg közül 126 gyógyulva, 9 javulva bocsátottatott el a kórházból a Reparatörrel való kezelés után. Volt ezen betegek között több, kinél 80—120 napi ápolás alatt minden eddig ismert szerelés eredménytelen maradt, míg végre a Reparatör vétetvén alkalmazásba, általa 2—5 napi kezelés után gyógyulás éretett el.

HALÁLOZÁSOK.

Tolnai gr. Festetics Leó, a nemzeti színháznak, az országos színes iskolának volt igazgatója, elhunyt e hó 15-én Budapestben, 85 éves korában. Hosszu életkorában élénk tevékenységet fejtett ki. 1825-től 1840-ig gyakran feljárt a pozsonyi díttára s ott megismerkedett sok vezíregységgel, de nem a politika, hanem inkább a művészet és társas élet, mindennek fölött a zene érdekelte; továbbá gazdálkodott, felkarolta a kisdudóvá ügyét s ő alapított vidéken, (Tolná) először kisdudóvó intézetet, annak házat és telket ajándékozta. Szerencsés gazda nem volt, mert ősi örökét nem tartotta meg. 1843-ban Veszprémben vett birtokot s oda költözött. Majd zalamegyei adminisztrátor lett, de a politika nem volt akkor sem eleme. A szabadságharc alatt teljesen félrehúzóda élt. Később mintézetek élén igazgatói tiszteletet vállalt, mert ez összhangzásban volt művészeti passzióival. Ismerős volt sok világhírű zenészsel, köztük Lisztel, befolyt a zene adakításában és vezetésében.

ben, rendezett hangversenyeket jótékony célra, olykor maga is játszott harmoniumon, írt zeneműveket, köztük egyházi dallamokat. Az ötvenes évek első felében az akkori kormány a nemzeti színház igazgatójának nevezte ki. Igazgatása azonban egyoldalú volt, mert főleg az operát szerető, a dráma mostoha gyermek lett az intézetnél, s e miatt a saját gyakran és erősen felszólalt ellene, igazgatása népszerűtlenné vált, nemokára meg is szűnt, gr. Ráday Gedeonnak adta helyét, kit a sajtó és közönség örömmel üdvözölt. Csak évek múltán, midőn létre jött a színi iskola, kapott gr. Festetic Leó megint igazgatói állást ez új intézetnél. Ezt 1880-ig vezette is, s azóta csendes nyugalomba vonult.

Berzseny László, volt képviselő, ki a szabadságharcban és az emigrációban is szerepet vett, elhunyt e hó 14-én, 67 éves korában, az országos tébolydában, hol évek óta színdőlött. Oly viszontagságos élet csak keveseknek jutott, mint Berzsenynek. 1848-ban kormánybiztos volt az erdélyi részeken, és katonákat toborzott. Aztán külföldre menekült s körülutazta az egész világot; majd az emigráció egyik bizalmasb embere lett. Az alkotmányosság helyreállítása után tért haza s Maros-Vásárhely válszát meg egyik képviselőjének. Az ellenzékhez tartozott, s a ház egyik heves szónoka lett. Körülbelül hét éve, hogy elméjére mehezett a gyögyíthatatlan betegség, s a sokat hiánytöltöt élet a tébolydában ért véget.

Elhunytak még a közlebbi napok: DANITZ Béla a székesfehérvári törvényszék elnöke, köztisztviselőben élt férfi, kinek rövid betegsége után történt halála a legmelyebb részvételt gerjesztette. — Dr. MALAY Ignác, jelesen képzett és gyakorlatilag is működött gazda, ki főleg a szőlőtermesztés és gyümölcsöstenyésztés körül vált ki, 73 éves korában, Pusztá-Tahin. — LAMPERT József, soproni törvényszéki bíró. — BLOKSAT István, beregszászi kir. közjegyző, 58 éves korában. — Id. PATZL MIKLÓS, Nyitra megyei volt főispánja, 77 éves korában, Érsekújvárt. — SOLYOM Sándor, mérnök, a nagyváradi állami építészeti hivatal tisztviselője, 33 éves korában Budapestben. — KEDVES József, m. kir. honvéd huszárszázados Csik-Szentdomokoson, 52 éves korában. — HERBERT József, adonyi főtanító, özvegyet és öt árva hagyva maga után. — KOMAROMY Lajos, régebben kedvelt vidéki színész, ki egy időben a nemzeti színházban is tagja, a szabadságharcban mint hadnagy vett részt, s kinek küzdelmes élete a brassói városi kórházban ért véget. — VIDON HUGO, 24 éves korában, a szlavóniai Valpón, honnan holttestét N. Kanizsára szállították. — ORNER Lipót, a nagykanizsai szőlőhítkősség 86 éves nyug. tanítója. — MEROZ ERNŐ, magyar-óvári gazdasági akadémiai növendék, Mergl Károlynak, Pozsony város polgármestere, 23 éves fia, Pozsonyban. — NEMETHY NORBERT, vezérőrnagy, 56 éves korában, Bécsben. — IRÁNYI ISZTVÁN, az operai törvényszék bírja, a szabadságharcban hadbíró, Budavár ostrománál az első egyike a falakon, miért még aznap a vítérség éremmel tüntették ki, Irányi Dániel országgyűlési képviselő testvérbarátja, 67 éves korában, Eperjesen. — MELUCH JÓZSEF, a nagyváradi latin szertartású káptalan nyug. gazdasztiszte, 69 éves korában. — ZOLTÁN JÓZSEF, a kassai színtársulat tagja, jó vidéki színész 42 éves korában, Kánsán, s haláláról a színtársulat tagjai adtak ki gyászjelentést. — KNAUTH FERENC, esperes-plébános, 65 éves korában, Alsó-Mitylén. — Id. KOLLER KALMAN, földbirtokos, 54 éves korában, Jász-Berényben. — SZABÓ LAJOS, a debreczeni gazdasági intézet tanulója, Szabó János kőbetszerezési ev. ref. lelkész és békés-bánati esperes fia, élete 19 évében. — SZÁSZ KALMAN, Szász Gyulának (Szász Károly fivérének) szőpétehetségi fia, hosszúságos szenvedés után, élete 15-ik évében Kolozsvárt.

BARDOSY LÁSZLÓ szül. Nagy Emilia, a szombathelyi törvényszék elnökének neje, 53 éves korában. — FODOR LAJOS szül. Nagy Róza, a «Hódmező-Vásárhely» című lap szerkesztőjének neje, 33 éves korában, Hódmező-Vásárhelyt. — ÖZV. MÜLLER JÁNOS szül. Zótti Rózián, budapesti háztulajdonos, jótékony szívű urhölgy. — TOMITS MÁDÉN szül. Hokkes Mária, 36 éves korában, Budapestben. — MADÁRNÉ szül. Radetzky Anna, a sárosmegyeyi Sirokán. — LENGYEL SAMUEL szül. Schlitt Anna, Mező-Kövesden. — KONKOLY-THÉGE BENŐ szül. Petrovits Borbála, 63 éves korában, Pozsonyban. — RUDERSCHMIDT MARISKA, Ruderschmidt Ferenc dunagőzhajózási kapitány leánya, 16 éves korában, Szegeden. — KRAUL ANTAL szül. Fajkayner Anna, 62 éves korában, Nagy-Váradon. — BONA ZSIGMOND szül. Nádasz Lujza, 21 éves korában, Máramaros-Szigeten. — KOHN JOHANNA, dr. Kohn Sámuel budapesti főbírói éke anyja, 70 éves korában.

BRENN ALFRED, a híres német természettudós, ki Rudolf trónörökösét többször kísérte utazása közben, meghalt e hó 11-én a Gera melletti Reuthendörben, 55 éves korában. Budapestben is többször megfordult és szellemes felolvasásokat tartott az állatvilágról. Természettudományi tanulmányok végett nagy utazásokat tett Afrikában, Norvégiában, a Lappföldön, Szibériában. Afrikából visszatérése után írt az «Úti rajzok északkeleti Afrikából» című könyvét. Lipcsében fogott hozzá «A madarak életéhez. Legnagyobb és legnépszerűbb műve az «Illusztrált állatvilág». Mint rajzoló is jeles volt. A ter-

KÖHÖGES ELLEN

Dr. FÁYKISS

szepesi kárpát-növény-kivonata egy üveg, használati utasítással 75 krajczár.
szepesi kárpát-növény-cukorkák 35 krajczár.
szepesi kárpát-növény-thea 1 csomag, használati utasítással 50 krajczár, kisebb csomag 25 krajczár.

Mell- és tüdő-betegeknek!

15 év óta a legjobb sikerrel használtatik és ajánlottak: köhögés, hurut, rekedtség, köh-hurut (számárhurut), nátház (influenza), szék-méhség, leleketi bajok, oldalszúrás, kifeltet torokgyulladás, tüdő-gyulladás és egyéb kimerítő és gyengítő betegségekben. Valódi minőségben kaphatók magánál a készítőnél Fáykiss József gyógyszerésznél Temevárórtól (Józsefváros), Budapest: Tűzűk József gyógyszerésznél király-utca 12. szám; Thalmyer és Seitz, kerékdőnél, Kochmeister Frigyes utódainál, és a legtöbb magyarországi gyógyszerárban.

Legujabb szabad. billard-golyók.

Alulírott bátorodik tisztelettel tudatni, hogy sok évi

társaság után íkerült neki

1775

billard - golyókat

készíteni, melyek jószág és tartósság tekintetében

minden eddigi messze föltűnnek.

Szin, ha az érzékenységre tekintetben telje-

sen hasonlítanak az elefántcsont-golyókhoz, azonban

elpusztíthatatlanság tekintetében messze felülmúlják azokat, miután törés vagy repedés a golyók-

nál teljesen lehetetlen, s erre nézve 1 évi írásbeli jótállást vállalok. Egy darabnak ára

62 mméterig 5 forint, 62-66 mméterig 6 forint, 66-70 mméterig 6 ft 50 kr., nagyság szerint.

Küzel 100 billard, minden rendszerből, folyton raktárban.

KNILL KÁROLY, Bács, IX., Rossau, Rothe Löweg. 5. u. 7.

HERRMANN J. L.

cs. k. udv. és orsz. szabadalmazott

CHINA- vagy ALPACCA-EZÜST.

és ALPACCA-ÁRU-GYÁRA.

Alapították 1819. évben.

A téli időny közelével ajánlja a ezikk minden nemében dusan felszerelt forrártát, nevezetesen: étszerék, (elhasználtak a vótélár két öltödével vis-zacserélnek) tea- és kávékészülékek, tálozók, karos- és egyéb gyertyatartók, cukorszelecek, kenyér- és sütemény-kosarak, só- és paprika-állványok, olaj- és ecset-tartók, sütemény- és gyümölcsös díszállványok, (9-től 500 ftig) gazdag választékát. — Szállodák, vendéglők, kávéházak és cukrászdák felszerelésére a fozozottabb igényeknek megfelelően versenyképes ár mellett vállalkozik. Megrendeléseket új nével mell-tl pontosan teljesít s kíván írá r szl., ábrás árjegyzéket bérmentve küld.

Rendelési cím: HERRMANN J. L. főraktárának Budapest, Váci utca 24. sz.

Protestáns

új képes naptár

1885. évre.

Szerkesztette

Düzs Sándor

tanár.

Harmincegyedik évfolyam.

Ára füze 50 kr.

CALDERONI ÉS TÁRSA

látzereszek Budapest

Váci-utca 30. és kis hid-utca 8.

ajánlanak nagy választékban és jutányos áron szem-

üvegek, orrcsipek és lorgnettek, lávsöveket és

kettős tábori látsöveket, göröcsök, higany- és aneroi-

dégmérőket, hőmérőket, folyadékmérőket stb.

Arjegyzékek bérmentve küldetnek. 1497

48-ik SZÁM. 1884.

BUDAPEST, NOVEMBER 30.

XXXI. ÉVFOLYAM.

Előzetes feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és a egész évre 12 ft
POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt: 1 félre 6 ft.
Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG: egész évre 2 ft
félre 4 ft.
Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK: egész évre 6 ft
félre 3 ft.
Külföldi előzetesekhez a postai
meghatározott vidéki is csatolandó.

MÁRIA VALÉRIA FŐHERCEGNŐ.

TÖBB IZBEN volt már alkalmunk a magyar főhercegnőt, a budai királyi vár leányát bemutatni olvasóink előtt; *) most két új arcképét mutatjuk be: egyiket, unokatestvérével — nagybátyja, Károly Tódor bajor kir. herceg leányával — egymásra hajolva, bájos csoportban, s ez a főhercegnő legújabb arcképe, a másikat, pár évvel előbbi keletűt, havasi gyopár-jelmezben.

A havasi gyopár (Edelweiss) — mint olvasóink közül bizonyára sokan tudják — egy tiszta hófehér havasi virág, a magas Alpok egyik disze, a hervadhatlan gyopár egy neme, mely ártatlanság-színével s gyöngéd báronypuha szirmaival kedvelti magát. Magas szikla-csúcsokon választja tenyésző helyét, hova néha a legmerészebb zergevadás is felve kusz után, hogy kalapja mellett egy kis bokráttá hozhasson belőle anyja, huga, vagy kedvese kebelére. A fiatal főhercegnő különös előszeretettel viseltetik a havasok és szép virágok iránt, s ha családi körben elő-képeket ábrázolnak, ő mint Edelweiss szeret megjelenni — tiszta fehérbe öltözve maga is — nemes fehérben — s kebelére, hajába, homlokára fölött, derekára és ruhájára szegélyre egy-egy példánya van tűzve a szép havai virágnak, melyet úgy látszik példányul választott magának, mint a tisztaság és állandóság jelképét.

Igy ábrázolja őt képünk is, — s e kis rajz, melyet keretül adunk hozzá, szóljan róla, mint élő s nemes fehér Edelweissről. A nyilvánosság előtt úgy sem igen szerepelt még, a mit zsenge korán kívül a csönd s visszavonult magány iránti előszeretete is magyaráz, melyet felséges anyja oltott belé, kivel egy is sok tulajdonban és hajlamban osztozik: a test-gyakorlatok és szabad mozgás, a természetben való gyönyör, az olvasmányok és zene iránti hajlamokban; kitűnően játszik zongorán s nagy előszeretettel a Wagner mester szerzeményeit; nagy kedvvel látogatja az operát s kedvét leli a költői olvasmányokban.

A budai várakban születvén, mindenekelőtt magyar lánynak nevelték; magyar dajka tejét szopta, magyar ember (Rónai püspök) vezette nevelését, magyar eseléd s magyar játszótárs mindig volt körülötte. Mikor felszerült, Petőfit is megismertették vele, kinek számos költemé-

*) Lapunk 1881. évi 37.; 1882. évi 45. számaiban s még előbb az 1879. évi 17. számban az uralkodó család képesportyájában.

nyét németre is lefordította, — s a fogékony szellemű főhercegnő maga is irt már verseket, sőt szindarabot is, melyet felséges anyja nevénapján most adtak elő Gödöllőn. Kiváló tehetsége van idegen nyelvekre s a mellett csinosan rajzol.

Mondják, hogy egyik legbensőbb barátnéja, Auersperg Aglájája hercegnő, kivel egy izben

egy képen mutattuk volt be, — s a kivel tegyik egymást, mindennap kap tőle levelet, ha egyik vagy másik távol van Bécsből; a főhercegnő mindennap közli barátnéjával apró emlékeit s benyomásait. Ilyenkor szorgosan tudakozódik «kis Bertája» után is. Ez a kis Berta pedig egy szegény kis leánya, a kit a főhercegnő örökre fogadott s maga neveltet.

Koller Károly m. kir. udvari fényképész felvétele után.

MÁRIA VALÉRIA FŐHERCEGNŐ HAVASI GYOPÁR-JELMEZBEN.

ÁRJEGYZÉK

WIRTH JÁNOS

arany-, ezüst-, ékszer- és óragyár-raktarából

IV. ker., hatvani utca 12. sz. a. BUDAPESTEN, a nemzeti Casino kapujával szemben.

Gyűrűk.		Garnitúrák.		Különbözők.	
Fin. arany női gyűrű	2,50	Finom arany garnitúra	15, 20	Finom arany kereszt	2, 3
„ „ „ „ „ „	5, —	„ „ „ „ „ „	20, 25	Gránát kereszt	1, 3
„ „ „ „ „ „	10, —	„ „ „ „ „ „	30, 40	Fin. ar. ker. gyémántokkal	15, 20
„ „ „ „ „ „	15, —	„ „ „ „ „ „	40, 50	„ „ „ „ „ „	60, 80
„ „ „ „ „ „	20, —	„ „ „ „ „ „	50, 60	„ „ „ „ „ „	80, 100
„ „ „ „ „ „	25, —	„ „ „ „ „ „	60, 80	„ „ „ „ „ „	100, 120
„ „ „ „ „ „	30, —	„ „ „ „ „ „	80, 100	„ „ „ „ „ „	120, 140
„ „ „ „ „ „	35, —	„ „ „ „ „ „	100, 120	„ „ „ „ „ „	140, 160
„ „ „ „ „ „	40, —	„ „ „ „ „ „	120, 140	„ „ „ „ „ „	160, 180
„ „ „ „ „ „	45, —	„ „ „ „ „ „	140, 160	„ „ „ „ „ „	180, 200
„ „ „ „ „ „	50, —	„ „ „ „ „ „	160, 180	„ „ „ „ „ „	200, 220
„ „ „ „ „ „	55, —	„ „ „ „ „ „	180, 200	„ „ „ „ „ „	220, 240
„ „ „ „ „ „	60, —	„ „ „ „ „ „	200, 220	„ „ „ „ „ „	240, 260
„ „ „ „ „ „	65, —	„ „ „ „ „ „	220, 240	„ „ „ „ „ „	260, 280
„ „ „ „ „ „	70, —	„ „ „ „ „ „	240, 260	„ „ „ „ „ „	280, 300
„ „ „ „ „ „	75, —	„ „ „ „ „ „	260, 280	„ „ „ „ „ „	300, 320
„ „ „ „ „ „	80, —	„ „ „ „ „ „	280, 300	„ „ „ „ „ „	320, 340
„ „ „ „ „ „	85, —	„ „ „ „ „ „	300, 320	„ „ „ „ „ „	340, 360
„ „ „ „ „ „	90, —	„ „ „ „ „ „	320, 340	„ „ „ „ „ „	360, 380
„ „ „ „ „ „	95, —	„ „ „ „ „ „	340, 360	„ „ „ „ „ „	380, 400
„ „ „ „ „ „	100, —	„ „ „ „ „ „	360, 380	„ „ „ „ „ „	400, 420
„ „ „ „ „ „	105, —	„ „ „ „ „ „	380, 400	„ „ „ „ „ „	420, 440
„ „ „ „ „ „	110, —	„ „ „ „ „ „	400, 420	„ „ „ „ „ „	440, 460
„ „ „ „ „ „	115, —	„ „ „ „ „ „	420, 440	„ „ „ „ „ „	460, 480
„ „ „ „ „ „	120, —	„ „ „ „ „ „	440, 460	„ „ „ „ „ „	480, 500
„ „ „ „ „ „	125, —	„ „ „ „ „ „	460, 480	„ „ „ „ „ „	500, 520
„ „ „ „ „ „	130, —	„ „ „ „ „ „	480, 500	„ „ „ „ „ „	520, 540
„ „ „ „ „ „	135, —	„ „ „ „ „ „	500, 520	„ „ „ „ „ „	540, 560
„ „ „ „ „ „	140, —	„ „ „ „ „ „	520, 540	„ „ „ „ „ „	560, 580
„ „ „ „ „ „	145, —	„ „ „ „ „ „	540, 560	„ „ „ „ „ „	580, 600
„ „ „ „ „ „	150, —	„ „ „ „ „ „	560, 580	„ „ „ „ „ „	600, 620
„ „ „ „ „ „	155, —	„ „ „ „ „ „	580, 600	„ „ „ „ „ „	620, 640
„ „ „ „ „ „	160, —	„ „ „ „ „ „	600, 620	„ „ „ „ „ „	640, 660
„ „ „ „ „ „	165, —	„ „ „ „ „ „	620, 640	„ „ „ „ „ „	660, 680
„ „ „ „ „ „	170, —	„ „ „ „ „ „	640, 660	„ „ „ „ „ „	680, 700
„ „ „ „ „ „	175, —	„ „ „ „ „ „	660, 680	„ „ „ „ „ „	700, 720
„ „ „ „ „ „	180, —	„ „ „ „ „ „	680, 700	„ „ „ „ „ „	720, 740
„ „ „ „ „ „	185, —	„ „ „ „ „ „	700, 720	„ „ „ „ „ „	740, 760
„ „ „ „ „ „	190, —	„ „ „ „ „ „	720, 740	„ „ „ „ „ „	760, 780
„ „ „ „ „ „	195, —	„ „ „ „ „ „	740, 760	„ „ „ „ „ „	780, 800
„ „ „ „ „ „	200, —	„ „ „ „ „ „	760, 780	„ „ „ „ „ „	800, 820
„ „ „ „ „ „	205, —	„ „ „ „ „ „	780, 800	„ „ „ „ „ „	820, 840
„ „ „ „ „ „	210, —	„ „ „ „ „ „	800, 820	„ „ „ „ „ „	840, 860
„ „ „ „ „ „	215, —	„ „ „ „ „ „	820, 840	„ „ „ „ „ „	860, 880
„ „ „ „ „ „	220, —	„ „ „ „ „ „	840, 860	„ „ „ „ „ „	880, 900
„ „ „ „ „ „	225, —	„ „ „ „ „ „	860, 880	„ „ „ „ „ „	900, 920
„ „ „ „ „ „	230, —	„ „ „ „ „ „	880, 900	„ „ „ „ „ „	920, 940
„ „ „ „ „ „	235, —	„ „ „ „ „ „	900, 920	„ „ „ „ „ „	940, 960
„ „ „ „ „ „	240, —	„ „ „ „ „ „	920, 940	„ „ „ „ „ „	960, 980
„ „ „ „ „ „	245, —	„ „ „ „ „ „	940, 960	„ „ „ „ „ „	980, 1000

Korcsok.

Fin. arany korcsok 20, 25, 30, —

„ „ „ „ „ „

„ „ „ „ „ „

„ „ „ „ „ „

„ „ „ „ „ „

„ „ „ „ „ „

„ „ „ „ „ „

„ „ „ „ „ „

„ „ „ „ „ „

„ „ „ „ „ „

„ „ „ „ „ „

„ „ „ „ „ „

„ „ „ „ „ „

„ „ „ „ „ „

„ „ „ „ „ „

„ „ „ „ „ „

„ „ „ „ „ „

„ „ „ „ „ „

„ „ „ „ „ „

„ „ „ „ „ „

Részletfizetésre

is adjuk és pedig:

15 egyenként 7 forinttal

fizetendő havi részletekben.

összesen 105 forintért.

A folyó kamatok a befizetés tartama

slatt bennünket illetnek s a vevő az

utolsó részlettel a posta és bélyegdíjakat

is tartozik fizetni.

A nyereségjog a befizetés tar-

tama alatt a vevőt illeti, feltéve,

hogy a részletfizetés körüli feltételek

nek pontosan eleget tett.

MAGYAR LESZÁMITOLÓ és PÉNZVÁLTÓ-BANK, Budapest, Wurmudvar.

Franklin-Társulat nyomdája. (Budapest, egyetem-utca 4. szám.)

Magyar Jelzálog Hitelbank 100 forint névértékű

Nyereség-kötvényei

4% kamattal s tetemes nyereségekkel.

1885-ben három sorsolás és pedig január és május 15-én 50.000 ftos főnyereségekkel, szeptember 15-én pedig 100.000 ft főnyereséggel s mellé nyereségekkel.

Minden kötvény ha az a 100 ftnyi névértékkel (mely összegre minden kötvény visszafizetetik) már ki is huzott, vagy ha arra már nyereség is esett részt vesz minden további nyereség-sorsolásban úgy, hogy egy kötvényre több ízben is eshet nyereség.

Vétel s eladás napi árfolyamon.

MAGYAR LESZÁMITOLÓ és PÉNZVÁLTÓ-BANK, Budapest, Wurmudvar.